

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

De val in het kader van de wetgeving op de arbeidsongevallen

In het kader van de ongevallen die zich tijdens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst voordoen, is de « val » een der veel besproken twistpunten.

De rechtspraak vertoont inderdaad inzake « de val » twee duidelijk uiteenlopende strekkingen :

- volgens de ene zienswijze is de val op zichzelf een ongeval in de juridische zin van het woord ⁽¹⁾;
- volgens de andere thesis daarentegen maakt de val geen ongeval op zichzelf uit.

De reden van dit meningsverschil is de volgende : een ongeval, dat de oorzaak is van de letsels en stoornissen (met de eruit voortvloeiende arbeidsonbekwaamheid of dood), is een « plotselinge, ongewone gebeurtenis, en onderstelt plotselinge werking ener uiterlijke kracht » ⁽²⁾.

Dat de eerste twee kenmerken bij de val aanwezig zijn, wordt door niemand betwist; maar wat het derde element betreft, nl. de uitwendige kracht, daarover is de rechtspraak het niet eens.

Beide strekkingen zullen aan de hand van hun argumentatie duidelijk uiteengezet worden; vervolgens zal aan de hand van de wettelijke teksten en naar de geest van de wet, de o.i. meest wetenschappelijk gerechtvaardigde thesis bepaald worden.

A. Is de val een ongeval in de juridische zin van het woord ?

I. De val is geen ongeval op zichzelf.

De aanhangers van deze zienswijze houden er volgende redenering op na : de arbeidsonbekwaamheid of de dood, waarvoor het slachtoffer of zijn rechthebbenden de vergoeding volgens de wet van 24 december 1903 wil bekomen, werd veroorzaakt door een val. Deze val moet, om als « ongeval » te kunnen bestempeld worden, de vereiste kenmerken van « plotselinge en abnormale gebeurtenis veroorzaakt door de plotse inwerking van een uitwendige kracht » ⁽³⁾ vertonen; hij is ontegensprekelijk een plotse en abnormale gebeurtenis; de wet eist echter ook dat deze gebeurtenis veroorzaakt zou zijn door een *uitwendige kracht*. Deze uitwendige kracht moet, naar hun oordeel, op de arbeider ingewerkt hebben op het ogenblik dat hij nog rechtstond, en *de val veroorzaakt hebben*. De val : oorzaak van de arbeidsonbekwaamheid of van de dood, is inderdaad het gevolg van een andere, initiale oor-

zaak; volgens de aanhangers van deze zienswijze moet deze *eerste oorzaak* het kenmerk bezitten van een *uitwendige kracht*.

De wet van 24 december 1903, die in verband met het bewijs geen afbreuk doet aan het burgerlijk recht (B.W. artikel 1315), legt aan het slachtoffer of aan diens rechthebbenden, de bewijslast van het « ongeval » op, m.a.w. van de « plotselinge en abnormale gebeurtenis veroorzaakt door de plotse inwerking van een uitwendige kracht ». Het slachtoffer (of diens rechthebbenden) zal dus de « uitwendige oorzaak » van de val moeten bewijzen.

En bij ontstentenis van bewijs van een uitwendige kracht die de val veroorzaakt heeft, zal, volgens de aanhangers van deze zienswijze, de wet van 24 december niet kunnen toegepast worden.

a) *Rechtspraak die dit beginsel toegepast heeft :*

— Vr. Antwerpen, 21 nov. 1956, bevestigd door Antwerpen, 18 maart 1957, B.A. 1957, 524 : een arbeider valt bij het dragen van een lichte ladder : wet niet toepasselijk bij afwezigheid van uitwendige kracht.

— Charleroi, 16 maart 1932, R.A.T. 1936, 156 : de arbeider die beweert over een ijzeren staaf te zijn gestruikeld, moet dit bewijzen; de wet dient niet toegepast wanneer de oorzaak van de val onbekend is; de oorzaak van het ongeval dient bewezen, zoals b.v. een glibberige bevloering.

— Arb. Comm. 2 febr. 1918 bevestigd door Brussel 30 juni 1920, R.A.T. 1923, 67 : de uitwendige oorzaak van een val dient vast te staan, zoals b.v. een misstap, een plots uitglijden, of elk andere oorzaak vreemd aan de organische gesteldheid van het slachtoffer.

— Vr. Luik, 30 juli 1909, J.J.P. 1910, 452 : zo het uit de omstandigheden — en nl. bij ontstentenis van hindernis of glad voorwerp — blijkt dat een arbeider gevallen is wegens een crisis van vallende ziekte (en niet dat een val de crisis veroorzaakt heeft), dan staat men niet voor een ongeval wegens de afwezigheid van uitwendige oorzaak.

— Vr. Brussel, 19 dec. 1940, bevestigd door Brussel, 8 juli 1942, B.A. 1942, 656.

— Vr. Namen, 1 juli 1941, J.J.P. 1942, 25.

— Vr. Binche, 18 sept. 1936, R.A.T. 1937, 27.

— Kortrijk, 13 april 1936 (hervorming van Vr. Kortrijk, 29 oktober 1935), R.A.T. 1936, 150.

- Vr. Nijvel, 31 mei 1956, B.A. 1956, 364.
- Hoei, 28 maart 1956, B.A. 1956, 185.
- Luik, 10 mei 1954, B.A. 1954, 397.
- Vr. Brussel, 12 jan. 1933, R.A.T. 1933, 57.
- Vr. Vilvoorde, 1 juli 1937 en Brussel, 19 nov. 1937, B.A. 1937, 866.
- Vr. Grivegnée, 6 nov. 1953, B.A. 1953, 735.
- e.a., zie verder.

De val kan het gevolg zijn van diverse oorzaken, en de op het slachtoffer rustende bewijslast van de uitwendige oorzaak zal, naar gelang de omstandigheden waarin de val zich heeft voorgedaan, gemakkelijk, moeilijk of helemaal onmogelijk zijn.

b) Oorzaken van de val.

1. De arbeider valt ten gevolge van een uitwendige oorzaak :

Voorbeelden : een slag, een stoot, een glibberige bevoering, een voorwerp waarover hij struikelt, enz. . .

De uitwendige oorzaak is klaarblijkelijk, en dus gemakkelijk te bewijzen.

In casu is dus de val een ongeval in de juridische zin van het woord.

In verband hiermee, volgende rechtspraak :

— Vr. Gent, 3 juli 1908, J.J.P. 1910, 632 : het breken van het gedeelte van een meubel waarop de arbeider zijn voet steunde.

— Vr. Antoing, 18 april 1919, R.A.T. 1922, 299 : de breuk van een paal waarop de arbeider werkte.

— Vr. Molenbeek, 29 maart 1934, bevestigd door Brussel, 11 juli 1935, R.A.T. 1935, 244 : de misstap en het uitglijden zijn uitwendige oorzaken van een val.

— Arb. Comm., 2 febr. 1918, bevestigd door Brussel, 30 juni 1920, R.A.T. 1923, 67 : id.

— Vr. Hoei, 24 april 1914, Jur. L. 1914, 280 : het uitglijden op een traprede is een uitwendige oorzaak.

2. De arbeider valt ten gevolge van een inwendige oorzaak (lichamelijke gesteldheid) door een uitwendige gebeurtenis veroorzaakt :

Voorbeelden : de ongesteldheid bij een ontploffing of bij het zien van een ongeval overkomen aan een werkmakker, een plots tekort aan verse lucht, enz. . . die een val veroorzaakt.

Hier ook kan de uitwendige oorzaak van de val bewezen worden.

In casu is dus de val een ongeval in de juridische zin van het woord.

In verband hiermee, volgend arrest :

— Hof van Cassatie, d.d. 27 maart 1952, B.A. 1952, 706 : een aan vallende ziekte lijdende arbeider valt in de aalput waaraan hij werkte; de *ongunstige werkvoorwaarden* (in casu de aalput) veroorzaakten de crisis en de val; dus ongeval.

3. De arbeider valt wegens een inwendige oorzaak :

Voorbeelden : een duizeling, vermoeidheid, ziekte, enz. Hier kan dus geen sprake zijn van een uitwendige oorzaak. In casu is dus de val geen ongeval in zijn juridische zin.

c) De gevolgen van deze zienswijze.

Zo de val veroorzaakt werd door een *louter inwendige* gebeurtenis, zal het slachtoffer de vergoeding voorzien door de wet van 24 december 1903 op de

arbeidsongevallen, niet kunnen bekomen : het kan inderdaad de vereiste uitwendige oorzaak niet bewijzen vermits deze niet bestaat.

De strikte toepassing van dit beginsel heeft dan ook aanleiding gegeven tot de volgende uitspraken :

— de val van een trap met dodelijke afloop dient niet als ongeval beschouwd zo een uitwendige oorzaak zoals b.v. een misstap, een verkeerde beweging of een uitglijden niet bewezen is. (Vr. Molenbeek, 29 maart 1934, bevestigd door Brussel, 11 juli 1935, 244.)

— De arbeider die van een trap valt bij gebrek aan een trapleuning moet de uitwendige oorzaak van deze val bewijzen. (Brussel, 15 april 1954, B.A. 1954, 389.)

— De arbeider die, onderhevig aan een crisis van vallende ziekte, in een vat vuur valt en er brandwonden in opdoet, is geen slachtoffer van een ongeval bij ontstentenis aan bewijs van een uitwendige oorzaak. (Vr. Luik, 24 jan. 1911 en Luik, 4 nov. 1911, Jur. L. 1911, 56 en 323.)

— e.a.

Bepaalde rechters en vrederechters zagen echter het al te strenge en zelfs onrechtvaardige van deze oplossingen in : de schadelijke gevolgen van de opgelopen val waren in casu ontegensprekelijk in rechtstreeks verband met de uitvoering van de arbeidsovereenkomst.

Zo ontstond er een stroming die het volgend standpunt inneemt : bij een val zonder klaarblijkelijke uitwendige oorzaak zal het slachtoffer deze oorzaak trachten op te sporen en te bewijzen; de werkgever daarentegen zal beweren dat er geen uitwendige oorzaak heeft plaats gehad en dat de opgelopen val geen « ongeval » is : de arbeider kon inderdaad plots gestorven zijn en om deze reden gevallen, ofwel kon de val veroorzaakt zijn door een louter inwendige ongesteldheid.

Zo de lijkschouwing of het deskundig onderzoek echter de echtheid van de beweringen van de werkgever-verweerder niet vaststellen, en integendeel tot het besluit doen komen dat de schade te wijten is aan de val zelf, zal de uitwendige oorzaak van deze val kunnen vermoed worden.

M.a.w., de val is *geen ongeval op zichzelf*, want hij houdt de vereiste uitwendige oorzaak in se niet in. Maar bij afwezigheid van omstandigheden die erop wijzen dat de val door een louter inwendige ongesteldheid veroorzaakt werd, wordt vermoed dat hij door een uitwendige gebeurtenis veroorzaakt werd.

Deze zienswijze werd reeds aangenomen in 1912, nl. in een arrest van het Hof van Cassatie, dd. 18 januari 1912, Pas. 1912, I, 88. Dit arrest verklaart dat de toepassing van de wet van 24 december 1903 niet ondergeschikt is aan de nauwkeurige bepaling van de oorzaak des doods. In geval van een val volstaat het dat de rechter de mogelijkheid van een natuurlijke dood verwerpt om te vonnissen dat de dood het rechtstreeks gevolg is van de val; hieruit blijkt dat de val veroorzaakt werd door een gebeurtenis die vreemd is aan het gestel van de werkman, en de rechter mag dus tot het bestaan van een « ongeval » besluiten.

Dit beginsel werd toegepast in het arrest van het Hof van Cassatie, dd. 3 april 1919, Pas. 1919, I, 120 en in de volgende vonnissen : Brussel, 31 maart 1938, R.A.T. 1938, 135 en Vr. Elsene, 20 jan. 1936, R.A.T. 1936, 205.

De aanhangers van deze zienswijze zijn dus de mening toegedaan dat de val geen ongeval is op zichzelf, omdat hij de vereiste « uitwendige oorzaak » in se niet inhoudt. De arbeider, die het bewijs moet voorleggen dat deze val door een uitwendige kracht veroorzaakt

werd, kan dit bewijs door alle middelen van recht aanbrengen, vermoedens inbegrepen.

Daar deze uitwendige oorzaak soms moeilijk, soms onmogelijk te bewijzen is, nl. bij afwezigheid ervan, *kan de bewijstlast van de eiser naar de verweerder verplaatst worden*: zo uit het deskundig verslag blijkt dat de val niet veroorzaakt werd door een inwendige reden (bewering van de werkgever), zal de rechter hieruit kunnen besluiten dat deze val veroorzaakt werd door een uitwendige oorzaak; zijn vonnis zal in rechte gemotiveerd zijn en door ons Hof van Cassatie niet verbroken worden.

II. De val is een ongeval op zichzelf.

a) Beginsel.

Een ander deel van de rechtspraak is integendeel van mening dat de val op zichzelf wel een ongeval in de juridische zin van het woord is.

Naar zijn oordeel houdt de val in se de vereiste uitwendige kracht in: de weerstand van de grond, van het water, van een voorwerp, enz... Deze kracht is een *passieve uitwendige* kracht.

Een uitwendige kracht is inderdaad ofwel actief: een slag, een stoot, een machine aan de gang, ofwel passief⁽⁴⁾: de weerstand (de muren, de grond, het water, een stilstaande machine, enz.).

b) Rechtspraak die dit beginsel toegepast heeft:

— Brussel, 11 febr. 1938, R.A.T. 1938, 133: de val maakt een uitwendige oorzaak uit ten zelfde titel als een stoot.

— Vr. Gent, 9 aug. 1906, J.J.P. 1906, 519.

— Vr. Grivegnée, 11 maart 1936, R.A.T. 1937, 189.

— Hologne-aux-Pierres, 26 dec. 1923, R.A.T. 1924, 197, bevestigd door Luik, 19 dec. 1925, R.A.T. 1926, 136.

— Vr. Bergen, 13 mei en 11 sept. 1925, R.A.T. 1926, 65.

— Scheidsrecht. Uitspr. 6 mei en 24 juni 1910, R.A.T. 1910, 329.

— Vr. Charleroi, 27 maart 1937, R.A.T. 1937, 115, bevestigd door Charleroi, 24 dec. 1937, R.A.T. 1938, 132.

— Vr. Luik, 27 sept. 1928, R.A.T. 1929, 64.

— Brussel, 15 maart 1907, J.J.P. 1907, 557.

— Vr. Brussel, 22 sept. 1932, R.A.T. 1932, 8.

— Vr. Schaarbeek, 12 okt. 1906, R.A.T. 1906, 490.

III. Onderzoek der twee tegenovergestelde theses.

A. De val is geen ongeval op zichzelf.

Volgens deze eerste zienswijze houdt de val niet in se de vereiste uitwendige oorzaak in; hij is dus geen ongeval op zichzelf, en om als dusdanig te worden beschouwd, moet een uitwendige kracht de val veroorzaakt hebben op het ogenblik dat de arbeider nog recht stond. Het slachtoffer — of diens rechthebbenden — dient als eiser deze uitwendige oorzaak te bewijzen.

Beoordeling:

a) Deze rechtspraak, die de vergoeding van een val afhankelijk maakt van de aanwezigheid van een uitwendige oorzaak, heeft, bij ontstentenis aan een klaarblijkelijke uitwendige oorzaak, het *uitglijden* (zonder uitwendige oorzaak) en de *misstap* (id.) als uitwendige oorzaken aanvaard (Arb. Comm., 2 febr. 1918, bevestigd door Brussel, 30 juli 1920, R.A.T. 1923, 67; Vr. Molenbeek, 29 maart 1934, bevestigd door Brussel,

11 juli 1935, R.A.T. 1935, 244; Vr. Hoei, 24 april 1914, Jur. L. 1914, 280).

Deze oorzaken dienen echter als gebeurtenissen beschouwd die aan een louter inwendige toestand te wijten zijn. En ze als uitwendige oorzaken beschouwen is een bewijs dat deze hogervermelde zienswijze te eng is t.a.v. de gevallen die zich in de praktijk voordoen.

b) De rechtspraak heeft nooit betwist dat een arbeider die in het water valt en er verdrinkt, het slachtoffer is van een ongeval (Vr. Wetteren, 13 maart en 1 mei 1907, R.A.T. 1908, 349; Vr. Antwerpen, 3 april 1912, R.A.T. 1912, 276; Vr. Hoei, 24 april 1914, Jur. L. 1914, 280; Vr. Antwerpen, 19 mei 1920, R.A.T. 1921, 6; Vr. Bergen, 23 april 1951, R.G.A.R. 5047).

De uitwendige oorzaak is in casu de onderdompeling in het water.

En welk verschil bestaat er tussen een val in het water (uitwendige oorzaak: het water) en een val op de grond (uitwendige oorzaak: de grond)?

c) Het arrest van het Hof van Cassatie dd. 27 maart 1952, B.A. 1952, 706 (zie supra) vermoedde dat de aalput een crisis veroorzaakt had, en de rechthebbenden van het slachtoffer werden vergoed. De uitwendige oorzaak van de val was in casu de aalput.

Is deze oplossing niet een kunstmatig middel om een onrechtvaardigheid te ontwijken? De kunstmatigheid van dit middel blijkt uit het volgende: had het slachtoffer, in plaats van in een aalput, integendeel in een waterput gewerkt, en was hij er in verdrongen gevonden net zoals het slachtoffer in casu, dan waren zijn rechthebbenden niet vergoed geweest, bij afwezigheid van een uitwendige oorzaak van de val.

d) Een arbeider valt *van het dak* waarop hij zijn werk uitvoerde; het onderzoek stelt geen uitwendige oorzaak vast; deze val werd dus veroorzaakt door een ongesteldheid, door een duizeling, door de vermoeidheid, door een niet te bepalen *inwendige oorzaak*.

Het slachtoffer zal dus niet vergoed worden.

De rechters en vrederechters die echter ingezien hebben dat deze oplossing al te onrechtvaardig is, en in de praktijk soms tot al te strenge uitspraken aanleiding geeft (supra), stellen het hogervermeld principe voorop waarbij de bewijstlast van de eiser (slachtoffer) naar de verweerder (werkgever) kan verplaatst worden; bij afwezigheid van inwendige oorzaak wordt de uitwendige oorzaak vermoed.

Maar: deze verplaatsing van de bewijstlast is een constructie die noch juridisch noch feitelijk te rechtvaardigen is.

— *Juridisch*: zo men een juridisch principe vooropstelt, moet men het tot in al zijn gevolgen door trekken, en de toepassing ervan niet naar gelang de omstandigheden en de min of meer rechtvaardige gevolgen ervan doen afhangen. Zo het beginsel van de verplaatsing van de bewijstlast aanvaard wordt wanneer de arbeider een *erge schade* opgelopen heeft en dus om *billijkheidsredenen* moet vergoed worden, dient dit zelfde beginsel toegepast wanneer het slachtoffer *zeer geringe letsels* opgelopen heeft; zo het beginsel toegepast wordt bij een val van een dak, moet het ook toegepast worden zo de arbeider van een muur, van een ladder, van een trap, van een uiterst geringe hoogte valt.

Rechtszekerheid is een absolute vereiste.

— *Feitelijk*: deze oplossing van de verplaatsing van de bewijstlast is nog geen echte oplossing: want zo de werkgever erin slaagt het bewijs van een louter inwendige oorzaak te leveren, zal het slachtoffer de vergoeding niet kunnen bekomen.

Hierbij dient de volgende vraag gesteld :

Is de verplaatsing van de bewijslast van de arbeider naar de werkgever, niet een impliciete aanvaarding van de tegenovergestelde zienswijze, volgens welke een val op zichzelf een *ongeval* is; en dat, indien hij zich gedurende de uitvoering van de arbeidsovereenkomst voordoet, hij een arbeidsongeval uitmaakt tenzij de werkgever het bewijs voorlegt dat hij zonder verband is met de uitvoering van de arbeidsovereenkomst?

B. De val is een ongeval op zichzelf.

Volgens deze zienswijze is het ongeval (in zijn juridische zin) verwezenlijkt op het ogenblik dat de arbeider op de grond terechtkomt. Op dat ogenblik zijn al de wettelijke vereisten van plotse, abnormale gebeurtenis en uitwendige kracht vervuld.

Beoordeling :

a) De definitie van het « ongeval », door ons Hof van Cassatie uitgedrukt (5), luidt als volgt : « het ongeval is een plotselinge en abnormale gebeurtenis veroorzaakt door de inwerking van een uitwendige kracht ». Volgens de letterlijke toepassing van deze definitie moet de val, die een plotselinge en abnormale gebeurtenis is, veroorzaakt zijn door een uitwendige kracht. Schijnbaar beantwoordt dus deze tweede zienswijze niet aan deze wettelijke vereiste.

Maar :

1) de definitie van het « ongeval » zoals zij door de voorbereidende werkzaamheden gegeven werd (6) en waarvan de uitdrukkingsvorm door ons Hof van Cassatie enigszins gewijzigd werd, luidt als volgt : « het ongeval is een plotselinge, ongewone gebeurtenis, en onderstelt plotselinge werking ener uiterlijke kracht ». De val beantwoordt echter aan deze definitie : hij onderstelt de plotselinge werking ener uiterlijke kracht, nl. de weerstand van de grond.

2) In de loop der voorbereidende werkzaamheden werd erop gewezen dat de gegeven definitie slechts een poging tot definitie is (7); en dat het ongeval, dat in de tekst van de wet niet gedefinieerd is, in de normale zin van het woord dient uitgelegd (8). De val is echter ontegensprekelijk een ongeval in de normale zin van het woord.

De definitie van het « ongeval », zoals zij door ons Hof van Cassatie uitgedrukt werd en waaraan onze rechtspraak een haast sacramentele waarde gegeven heeft, is feitelijk één onder de verscheidene definities van het begrip « ongeval ». Het doel van de wetgever bij het opstellen van de definitie was de drie kenmerken, die een ongeval uitmaken, op de voorgrond te brengen : nl. het plotseling, abnormaal en uitwendig karakter van de gebeurtenis. Het uitwendig karakter van de gebeurtenis staat in tegenstelling met het « inwendig » karakter van een gebeurtenis zoals een ziekte; en men kan onmogelijk staande houden dat een « val » een inwendige gebeurtenis is. Het karakter van de gebeurtenis die de werkonbekwaamheid of de dood veroorzaakte (in casu : de val) is dus « uitwendig », en de « val » is dus een ongeval in de juridische zin van het woord, onafhankelijk van het al dan niet « uitwendig » karakter van de gebeurtenis die deze val veroorzaakte.

b) De zienswijze geeft principieel aanleiding tot de toepassing van de wet van 24 december 1903 bij iedere val, die zich gedurende de uitvoering van de arbeidsovereenkomst voordoet.

Maar :

1) De arbeider moet de *werkelijkheid* van de hem overkomen val bewijzen, alsook het *oorzakelijk verband* tussen de ingeroepen schade (9) en deze val.

Wegens gebrek aan hogervermeld oorzakelijk verband, zal de wet in de volgende gevallen niet toegepast worden :

— overlijden van de arbeider vóór de val (vb. zelfmoord, hartziekte);

— arbeidsonbekwaamheid ten gevolge van een ziekte, een spontane breuk, enz. . . en zonder verband met de wegens deze oorzaken opgelopen val.

2) De val, op zichzelf een ongeval, is daarom nog geen *arbeidsongeval*. Het is inderdaad niet omdat de arbeider een ongeval opgelopen heeft gedurende de uitvoering van de arbeidsovereenkomst, dat hij ipso facto zal vergoed worden : er moet een oorzakelijk verband bestaan tussen het ongeval en de uitvoering van de arbeidsovereenkomst; m.a.w. het ongeval moet overkomen zijn « ter zake van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst ».

C. Besluit.

Om te bepalen welke van de twee hoger uiteengezette zienswijzen het meest wetenschappelijk gerechtvaardigd is, moeten volgende punten beantwoord worden :

a) *Doet een der theses afbreuk aan de tekst van de wet van 1903 ?*

Neen.

In beide zienswijzen zijn al de door de wet vereiste kenmerken van plotselinge en abnormale gebeurtenis, en uitwendige kracht strikt vervuld.

b) *Doet een der theses afbreuk aan de geest van deze wet ?*

Ja.

1. Het feit dat de toepassing van de zienswijze, volgens dewelke de arbeider het bewijs van de uitwendige oorzaak van de val moet leveren, in talrijke gevallen tot onrechtvaardige gevolgen leidt, — nl. in de gevallen waar de schade door de val veroorzaakt verband houdt met de uitvoering van de arbeidsovereenkomst — houdt in zich dat deze strekking de geest van de wet verraadt. De arbeider die van een dak, van een stelling valt wegens een draaiing of wegens vermoeidheid, is volgens deze thesis geen slachtoffer van een ongeval, en de opgelopen schade wordt niet vergoed.

Is dit niet de geest van de wet van 1903 verraden ?

Had ooit een lid der wetgevende kamers kunnen beweren dat de door het slachtoffer geleden schade in casu niet diende vergoed ? Dat het slachtoffer nu van een dak, van een ladder, van een muur, van een trap of van een klein verhoog valt, *juridisch* maakt dit geen verschil uit.

Het beginsel van de z.g. « *verergering van het risico* » zou hier onmogelijk kunnen ingeroepen worden : — dit beginsel kan inzake arbeidsongevallen enkel ingeroepen worden in geval van *overmacht*.

— Het legt een *verband* tussen het ongeval en de uitvoering van de arbeidsovereenkomst, maar het heeft geen invloed op het al dan niet *bestaan* van een ongeval.

2. De val is een « ongeval » naar de geest van de wet : dit blijkt uit de voorbereidende werkzaamheden, die « de val » cieren onder de verschillende *ongevallen* die zich in het beroepsleven voordoen.

De heer Van Cleemputte, verslaggever namens de

Middenafdeling, haalt «de val» verscheidene malen aan in een opsomming van ongevallen die zich gedurende het werk voordoen (Parl. Besch. Kamer, 1901-02, blz. 108, 110, 111, 112).

Verder haalt de heer Van Cleemputte de val van een arbeider op een ladder, een trap, een stelling, in een uitholling, onder de voorbeelden van ongevallen aan (Parl. Ann. Kamer 1902-03, blz. 682). De verslaggever voegt eraan toe dat er rekening dient gehouden met de menselijke zwakheid, de vermoeidheid en dat deze elementen in het forfait van de wet vervat zijn.

De heer Levie citeert de val veroorzaakt door de afwezigheid van beschermingsdraad onder de verschillende mogelijkheden van ongevallen veroorzaakt door de schuld van de werkgever en waarvan de schade aldus dient vergoed.

Deze teksten tonen genoeg aan dat «de val», naar de geest van de wet, onbetwistbaar als een «ongeval» dient beschouwd en als dusdanig binnen het toepassingsveld van de wet van 24 december 1903 ligt.

De thesis volgens dewelke *de val in se een ongeval* is, is dus — naar ons oordeel althans — de enige wetenschappelijke gegronde zienswijze.

De uitwendige kracht die van een val een «ongeval» in de juridische zin van het woord maakt, moet gezien worden in de weerstand van de grond, van het water, van een voorwerp t.a.v. het lichaam van de arbeider: het is een *passieve uitwendige kracht*.

B. Wanneer is de val een arbeidsongeval.

Een ongeval is een *arbeidsongeval* wanneer het gebeurd is «in de loop en ter zake van de uitvoering der arbeidsovereenkomst» (10).

De bewijslast ervan ligt normaliter bij de eiser, dus bij de arbeider-slachtoffer.

Maar de wetgever heeft de op de arbeider rustende bewijslast zoveel mogelijk willen verlichten. Daarom heeft hij een wettelijk vermoeden in *artikel 1* opgenomen: «het ongeval, in de loop van de uitvoering der arbeidsovereenkomst overkomen, wordt, zolang het tegendeel niet is bewezen, *verondersteld* te zijn veroorzaakt ingevolge die uitvoering». (Artikel 1 wet op de vergoeding der schade voortvloeiende uit arbeidsongevallen.)

Dit wettelijk vermoeden is een *vermoeden juris tantum*; de verweerder-werkgever kan dus dit vermoeden door het tegenbewijs tenietdoen.

Bewijs:

1. De *arbeider* moet de *werkelijkheid van het ongeval* (in casu: de val) bewijzen, alsook het *oorzakelijk verband* tussen deze val en de ingeroepen schade; daarbij moet hij het bewijs leveren dat het ongeval gebeurd is gedurende (wettelijke tekst: «in de loop van») de uitvoering van de arbeidsovereenkomst (Verslag namens de Middenafdeling, Parl. Besch. Kamer, 1901-02, blz. 108).

Zo hij dit bewijs voorbrengt, zal de arbeider-slachtoffer (of zijn rechthebbenden) *principeel* volgens de wet van 1903 (en latere wijzigingen) kunnen vergoed worden.

2. De *werkgever* kan echter het wettelijk vermoeden tenietdoen, met als gevolg dat hij van de betaling der vergoeding zal ontlast zijn.

Hoe zal de werkgever het tegenbewijs kunnen voorbrengen?

a) *Principe*: door het bewijs te leveren dat het ongeval — de val — geen verband houdt met de uitvoering van de arbeidsovereenkomst, m.a.w. dat het

niet om reden van het werk is dat deze val (en de eruit voortvloeiende schade) zich voorgedaan heeft. Dat de val en zijn te vergoeden gevolgen *vreemd zijn aan de uitvoering van het werk*, en dat deze val niet veroorzaakt werd door het bedrijfsrisico zoals dit door de voorbereidende werkzaamheden van de wet omschreven werd (Verslag namens de Middenafdeling, blz. 109 en vlg.).

b) Toepassing:

Stellen we ons het volgende geval voor: een arbeider staat voor een machine aan de gang; hij wordt stilaan ongesteld (vb. slechte spijsvertering) en valt achteruit op de grond; de schade voortvloeiend uit deze val zal niet vergoed worden: er is in casu geen arbeidsongeval omdat er geen verband bestaat tussen de val (met zijn schadelijke gevolgen) en de uitvoering van de arbeidsovereenkomst.

Valt de arbeider integendeel voorover en komt hij in de werkende machine terecht, dan is er arbeidsongeval: het hogervermeld verband is in casu aanwezig.

De volgende vonnissen tonen duidelijk aan hoe een val, in dezelfde omstandigheden overkomen, nu eens een arbeidsongeval is, dan eens niet:

1. De arbeider die zijn *klederen* gaat halen en in de trapzaal die naar de kelder leidt valt, is het slachtoffer van een arbeidsongeval (Brussel, 15 maart 1907, J.J.P. 1907, 557).

— De arbeider die een *bak bier* gaat halen en in de trapzaal die naar de kelder leidt valt, is geen slachtoffer van een arbeidsongeval; tenzij het slachtoffer bewijs dat deze handelwijze een constante gewoonte is. (Vr. Schaarbeek, 12 okt. 1906, R.A.T. 1906, 490.)

2. Zo er bewezen wordt dat het slachtoffer op het verhoog, waarvan het gevallen is, geklommen was om zijn werk uit te voeren, is er arbeidsongeval. Maar dit zou het geval niet zijn moest het bewijs door de werkgever voorgelegd worden dat het slachtoffer op het verhoog geklommen was om vandaar te trachten een duif op te vangen. (Scheidsrecht. Uitspr. 6 mei en 24 juni 1910, R.A.T. 1910, 329.)

De arbeider die «in de loop van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst» een val met schadelijke gevolgen oploopt, is het slachtoffer van een *arbeidsongeval* wanneer deze val overkomen is «ter zake» van deze uitvoering; m.a.w. wanneer er een verband bestaat tussen de val met de eruit voortvloeiende schade (arbeidsongeval of dood), en de uitvoering van de arbeidsovereenkomst.

E. CLAEYS-LEBOUCQ,
Doctor in de rechten,
Aspirante bij het N.F.W.O.

(1) Onder de «juridische zin van de term ongeval» wordt verstaan de zin die de voorbereidende werkzaamheden van de wet op de arbeidsongevallen aan deze term gegeven heeft.

(2) Verslag namens de Middenafdeling, Parlementaire Bescheiden, Kamer van Volksvertegenwoordigers, 1901-02, blz. 106.

(3) Definitie van de term «ongeval» zoals zij door ons Hof van Cassatie (arresten d.d. 18 oct. 1928, 3 nov. 1932 e.a.) uitgedrukt werd.

(4) Cf. vonnis Brussel, 15 april 1954, B.A. 1954, 389: meestal wordt de «uitwendige kracht» als volgt begrepen: nl. op de meest verscheidene wijzen actief op passief tot uiting te komen.

(5) Zie voetnoot (3).

(6) Zie voetnoot (1) en (2).

(7) Parl. Annalen Senaat 1903-04, blz. 89.

(8) Parl. Besch. Senaat 1903-04, blz. 5.

(9) De schade voorzien door de wet op de arbeidsongevallen omvat de arbeidsongevalschade en de dood, bij uitsluiting van de morele schade en van elk andere materiële schade, zoals b.v. de schade aan de goederen.

(10) Wet betreffende de vergoeding der schade voortvloeiende uit de arbeidsongevallen art. 1 al. 1.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 16 januari 1961.

Voorzitter : M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever : M. Richard.

Eerste Advokaat-generaal : M. Janssens de Bisthoven.

Rechterlijke inrichting. — De verwijzing na cassatie heeft tot gevolg het rechtscollege dat de vernietigde beslissing gewezen heeft van de latere kennisneming van het proces te ontlasten.

Naar luidt van de termen van artikel 17 van de wet van 4 augustus 1832 heeft de verwijzing na cassatie tot gevolg het rechtscollege, dat de vernietigde beslissing gewezen heeft in alle opzichten van de latere kennisneming van het proces te ontlasten. De afwijking van de regel van de territorialiteit van de rechtscolleges is geboden door de noodzaak een zaak waarover reeds uitspraak gedaan is, geen tweede maal aan dezelfde rechter voor te leggen.

Berghmans t/ Massa b.p.

Gelet op de bestreden vonnissen, op 8 december 1958 en 11 januari 1960, gewezen door de Correctionele Rechtbank te Luik, in hoger beroep uitspraak doende;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 427, 429, 430 van het Wetboek van Strafvordering, 17 van de wet van 4 augustus 1832 en 7 van het decreet van 20 april 1810;

doordat de vonnissen van 8 december 1958 en 11 januari 1960 door de heren Fredericq, Fraipont en Petit gewezen werden hoewel een lid van die zetel, Mr. Fredericq reeds gezeteld had, bij de uitspraak van het vonnis, op 25 mei 1956, dat voorheen door arrest van het Hof van Beroep van 17 december 1956 verbroken werd, zodat na cassatie, de rechtbank niet volledig « anders samengesteld » was;

Overwegende dat uit de aan het Hof voorgelegde rechtsplegingsstukken blijkt, dat de bestreden vonnissen gewezen werden door de Correctionele Rechtbank te Luik in hoger beroep uitspraak doende, die, in dezelfde zaak, op 11 februari 1956 in hoger beroep het vonnis gewezen had, dat door het arrest van het Hof op 17 december 1956, verbroken werd, in zover bij dat vonnis uitspraak gedaan werd over de door huidige verweerster tegen huidige aanlegger ingestelde burgerlijke vordering, alsmede over de kosten van deze vordering; dat de aldus beperkte zaak verwezen werd naar de Correctionele Rechtbank te Verviers, in hoger beroep uitspraak doende;

Dat uit de uitgifte van die onderscheiden vonnissen blijkt dat de Heer rechter Fredericq telkens lid geweest is van de zetel, die ze gewezen heeft;

Overwegende dat naar luid van de termen van artikel 17 van de wet van 14 augustus 1832, de verwijzing, na verbreking, tot gevolg heeft, in alle opzichten, het rechtscollege dat de vernietigde beslissing gewezen heeft, te ontlasten van de latere kennisneming van het proces;

Dat de afwijking van de regel van de territorialiteit van de rechtscolleges geboden is, door de noodzaak een zaak waarover reeds uitspraak gedaan is, geen tweede maal aan dezelfde rechter voor te leggen;

Dat daaruit volgt dat de Heer Rechter Fredericq in dezelfde zaak niet meer mocht zetelen en dat zijn

deelneming aan de bestreden vonnissen, deze beslissingen nietig maakt;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen :

en zonder dat de andere middelen behoeven te worden onderzocht;

Verbreekt de bestreden vonnissen;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissingen;

Veroordeelt verweerster tot de kosten;

Verwijst de zaak naar de Correctionele Rechtbank te Verviers, in graad van beroep zetelende, maar samengesteld door andere magistraten dan deze welke over de, bij arrest van 17 december 1956 van dat Hof bevolen verwijzing, het vonnis van 28 oktober 1957 uitgesproken hebben.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 5 december 1960.

Voorzitter : M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever : M. Hallemans.

Advokaat-generaal : M. Dumon.

Jacht. — Uitwerking van de klacht is niet beperkt tot de er in aangeduide persoon.

De bij artikel 26 van de wet van 28 februari 1882 op de jacht bedoelde klacht, waarvan het instellen van de publieke vordering wegens inbreuken op de artikelen 4 en 5 van deze wet afhankelijk is gemaakt, wordt in rem en niet in personam ingediend. Hieruit vloeit voort, dat de vermelding in de klacht van een persoon aangewezen als de dader van het wanbedrijf slechts aanduidend is en niet voor gevolg kan hebben de uitwerking van de klacht tot deze persoon te beperken.

Van Frachemen Roman t/ Roman b.p.

Gelet op het bestreden arrest, op 5 april 1960 door het Hof van Beroep te Gent gewezen;

I. Over de voorziening van beide aanleggers tegen de beslissing over de publieke vordering nopens het feit B van de telastelegging;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van artikel 26 van de wet van 28 februari 1882 op de jacht;

doordat het arrest beide aanleggers veroordeelt om jagende aangetroffen geweest te zijn op een anders jachtgrond zonder toestemming van de eigenaar of van zijn rechthebbenden die regelmatig klacht hebben ingediend,

dan wanneer de vervolgingen uit hoofde van overtreding op artikelen 4 en 5 van gezegde wet slechts kunnen plaatsgrijpen op klacht van de eigenaar van de jacht en dat uit stuk 6 van de bundel blijkt dat verweerder Roman Charles slechts klacht neergelegd had tegen een jager derwijze dat slechts een persoon, en geen twee, kon vervolgd worden en dat, bij gemis aan bepaling door verweerder Roman Charles van degene van beide aanleggers die de jager was, noch de eerste noch de tweede konden vervolgd noch veroordeeld worden;

Overwegende dat de klacht bij artikel 26 van de wet van 28 februari 1882 op de jacht bedoeld, en waarvan het instellen van de publieke vordering wegens inbreuken op artikelen 4 en 5 van deze wet afhankelijk is gemaakt, in rem en niet in personam wordt ingediend; dat hieruit voortvloeit dat de vermelding, in de klacht, van de persoon aangewezen als de dader van het wanbedrijf slechts aanduidend is en niet voor gevolg zou kunnen hebben de uitwerking van de klacht tot deze persoon te beperken; dat dienvolgens, wanneer een regelmatige klacht bij zijn ambt aanhangig gemaakt is, het openbaar ministerie de publieke vordering kan uitoefenen tegen al wie aan het wanbedrijf deelgenomen heeft, weze hij al dan niet in de klacht aangewezen;

Dat het middel naar recht faalt;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikelen 1317, 1320 en 1322 B.W.;

doordat, om beide aanleggers te veroordelen, het arrest beslist dat de klacht ingediend werd tegen de dader van het delict en dus redelijkerwijze ook tegen zijn mededader;

dan wanneer verweerder Roman Charles uitdrukkelijk verklaarde op 15 oktober 1959 klacht neer te leggen tegen een jager, zodat het arrest het geloof te hechten aan deze klacht geschonden heeft;

Overwegende dat het bestreden arrest beslist dat «de klacht van de eigenaar van het jachtrecht regelmatig is en ingediend werd tegen de dader van het delict (schieten op de patrijs) en dus redelijkerwijze ook tegen zijn mededader; ... dat de geldigheid en de regelmatigheid van een klacht niet afhangt van de identificatie door de klager van de aangeklaagde persoon, maar dat zelfs ontegensprekelijk een klacht tegen een onbekend persoon geldig is;

Overwegende dat zodoende het arrest geenszins aan de klacht een interpretatie verleent die met haar termen onverenigbaar is maar dat het zich ertoe beperkt eraan de juridische uitwerksels te verlenen die door de wet bepaald worden;

Dat het middel feitelijke grondslag mist;

En overwegende dat de substantiële of op straf van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

II. Over de voorziening van tweede aanlegger tegen de beslissing over de publieke vordering nopens het feit A van de telastlegging;

Overwegende dat de beslissing waardoor aanlegger Roman Omer werd veroordeeld om jagende aange trofen te zijn en geen verlofbrief voor het dragen van een jachtwapen te hebben kunnen voorleggen, door geen van beide in de memorie naar voor gebrachte middelen wordt bestreden; dat de substantiële of op straf van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

III. Over de voorziening van beide aanleggers tegen de beslissing over de vordering van de burgerlijke partij;

Overwegende dat aanleggers geen bijzonder middel doen gelden;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanleggers tot de kosten.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 22 januari 1960.

Voorzitter : M. Vandermercsh,

Radsheer-verslaggever : M. Delahaye.

Advokaat-generaal : M. Mahaux.

Advokaten : Mrs. De Bruyn en Herman.

1. Ongeval, dat terzelfdertijd een arbeidsongeval en een ongeval van gemeen recht oplevert. — Aansprakelijkheid in solidum. — Strekking van artikel 19 van de wetten op de vergoeding der schade, voortspuitend uit arbeidsongevallen. — Verhaalsrecht van het slachtoffer of zijn rechthebbenden.

2. Geen verplichting voor de rechter in hoger beroep, de delen van het vonnis, dat hij bevestigt, te herhalen. — Cassatiemiddel ?

1. Wanneer verschillende personen elk afzonderlijk tot de gehele vergoeding der schade gehouden zijn, zijn zij daartoe allen in solidum, onverminderd hun eventuele verhalen tegen elkaar, jegens het slachtoffer verplicht.

De toepassing van dit principe wordt niet verhinderd door de omstandigheid, dat het schadelijk feit ten opzichte van het slachtoffer of zijn rechthebbenden het karakter van een arbeidsongeval heeft. Naar luid van artikel 19 van de samengeschaelde wetten op de vergoeding der schade voortspuitende uit de arbeidsongevallen, hebben de rechtverkrijgenden van het slachtoffer het recht tegen de persoon, die niet de werkgever van het slachtoffer is, vergoeding te eisen overeenkomstig het gemeen recht van de veroorzaakte schade, die nog niet hersteld is. De onmogelijkheid, zelfs de wettelijke onmogelijkheid waarin de aangesproken persoon zich bevond om met betrekking tot de morele schade tegen het bedrijfshoofd op te treden, sluit niet uit, dat hij tot de gevorderde vergoeding gehouden is.

Artikel 19 van voormelde wetten verbiedt slechts de samenvoeging van de schadevergoeding en de forfaitaire vergoeding voor zoveel een zelfde nadeel of een zelfde deel van het nadeel door die vergoedingen gedekt worden. De bepaling verhindert echter niet, dat een vergoeding van een schade zoals de zedelijke schade, door het slachtoffer of zijn rechthebbenden overeenkomstig het gemeen recht zou gevorderd worden, zelfs wanneer het bedrag van die schadevergoeding, gevoegd bij de uit de toepassing van de wet op de arbeidsongevallen voortkomende forfaitaire vergoedingen, het bedrag zou te boven gaan waarop het slachtoffer of zijn rechthebbenden overeenkomstig het gemeen recht aanspraak zouden kunnen maken, indien het ongeval niet het karakter van een arbeidsongeval zou vertoond hebben.

2. Het is de rechter in hoger beroep niet opgelegd de delen te herhalen van het vonnis, dat hij bevestigt. Wanneer hij tot dergelijke herhaling overgaat kan het middel afgeleid uit het weglaten van een bedrag, dat er in moest vermeld worden, geen aanleiding tot cassatie geven, wanneer uit het tekstverband van de beslissing blijkt, dat uitspraak over die eis gedaan werd.

Wwe Gaethofs t/ N.M. van Belgische Buurtspoorwegen.

Gelet op het bestreden arrest op 30 mei 1958 gewezen door het Hof van beroep te Luik;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending

van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk wetboek, 1, 19 en 21 (inzonderheid zoals het artikel 19 gewijzigd werd door de alinea's 2, 3, 4 en 6 van het artikel 10 van de wet van 10 juli 1951), 1, 2, 3, 4, 5 en 6 van de bij koninklijk besluit van 28 september 1931 samengeschatte wetten op de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen, zoals zij namelijk door de wet van 10 juli 1951 gewijzigd en aangevuld werden, en 97 der Grondwet,

doordat het bestreden arrest, na te hebben vastgesteld dat het arbeidsongeval welk de dood van de echtgenoot en vader van aanleggers veroorzaakt heeft aan de gezamenlijke fouten van de werkgever en van de verweerster te wijten was, en dat het door de eerste rechter bepaald bedrag van de schadevergoeding gerechtvaardigd was als schadeloosstelling voor het materieel en moreel nadeel van aanleggers dat niet door de forfaitaire vergoedingen van de wetten op de schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen gedekt was, nochtans de uit dien hoofde tegen verweerster uitgesproken veroordelingen tot een derde heeft verminderd, om de redenen dat de opgelopen verantwoordelijkheden tussen haar en de werkgever in de verhouding van een derde en van twee derden zouden verdeeld zijn, dat de verantwoordelijkheid «in solidum» van elk van dezen aan wie de gezamenlijke fouten een schade veroorzaakt hebben een zuiver door redenen van billijkheid ingegeven jurisprudentiële rechtsinrichting uitmaakt, dat het dus de rechters zou toegelaten zijn het principe van de veroordeling «in solidum» niet toe te passen wanneer in bijzondere omstandigheden andere overwegingen van billijkheid daartoe aanleiding geven, dat zulks in het huidige geding het geval zou zijn, en dat de ter zake voorhanden bijzondere omstandigheden enerzijds zijn, dat verweerster door de wet zelf belet wordt het door de medeverantwoordelijke verschuldigd aandeel in de schade te verhalen, en, anderzijds, dat naardien aanleggers dank zij de uitwerking van de wet op de arbeidsongevallen een hoger bedrag bekomen dan hetgeen waarop zij gemeenrechtelijk zouden kunnen aanspraak maken, een solidaire veroordeling op het gebied van de onstoffelijke schade voor gevolg zou hebben hun een hogere vergoeding te bezorgen dan degene die hun «normaal» toekomt, en hun aldus veeleer een voordeel zou bezorgen dan ene billijke schadeloosstelling, hetgeen met de vereisten van een gezonde gerechtigheid strijdig zou wezen,

dan wanneer de regel, dat al degenen die tot het veroorzaken van de schade bijgedragen hebben jegens de benadeelde gehouden zijn de door hun fout veroorzaakte schade volledig te herstellen, uit artikel 1382 van het Burgerlijk wetboek voortvloeit en toepasselijk is in het geval van een arbeidsongeval dat aan de gezamenlijke fouten van de werkgever en van een derde te wijten is, het slachtoffer of zijn rechthebbende het recht behoudend tegen de verantwoordelijke personen anderen dan het ondernemingshoofd of dezes arbeiders en aangestelden de schadeloosstelling van het veroorzaakt nadeel overeenkomstig de regels van het gemeen recht te vorderen, en dan wanneer er geen verboden cumuleren van schadevergoeding volgens het gemeen recht en van de door de wetten op de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen voorziene vergoedingen kan geschieden, tenzij wanneer eenzelfde nadeel tevens door schadevergoedingen volgens het gemeen recht en door de toekenning van de wettelijke vergoedingen vergoed wordt, wat niet zou kunnen voorkomen wanneer het over een aan de bepalingen van gezegde wetten vreemde schadeloosstelling gaat, zoals de schadeloosstelling van de

door die wetten niet bedoelde morele en materiële schade;

Overwegende dat de rechter vaststelt dat de door aanleggers geleden schade voortvloeit uit een ongeval waarin hun rechtsvoorganger het leven verloor; dat die schade door de schuld van de patroon van het slachtoffer, en van de verweerster veroorzaakt werd;

Overwegende dat degene, die aan een ander schade veroorzaakt, door artikel 1382 van het Burgerlijk wetboek verplicht wordt geheel de door zijn schuld berokkende schade te vergoeden;

Overwegende dat, wanneer verschillende personen, elk afzonderlijk, tot de gehele vergoeding van de schade gehouden zijn, zij daartoe allen in solidum, onverminderd hun gebeurlijke verhalen tegen elkaar, jegens het slachtoffer verplicht zijn;

Dat de toepassing van dit principe niet verhinderd wordt door de omstandigheid dat het schadelijk feit ten opzichte van het slachtoffer of van zijn rechthebbenden het karakter van een arbeidsongeval heeft;

Overwegende dat vermits verweerster de werkgever van het slachtoffer niet is, dezes rechtverkrijgenden, naar luid van artikel 19 der samengeschatte wetten op de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen, het recht hebben, overeenkomstig het gemeen recht, voor de veroorzaakte schade die nog niet hersteld is van haar vergoeding te eisen;

Overwegende dat de onmogelijkheid, zelfs de wettelijke onmogelijkheid waarin verweerster zich bevindt om met betrekking tot de morele schade tegen het bedrijfshoofd op te treden, niet uitsluit dat zij tot de gevorderde vergoeding gehouden is;

Overwegende weliswaar, dat het arrest vaststelt dat ten gevolge van het mechanisme van de wet op de arbeidsongevallen aanleggers een grotere som zouden ontvangen dan die waarop zij, overeenkomstig het gemeen recht, aanspraak zouden kunnen maken, zo een veroordeling in solidum ten laste van verweerster uitgesproken ware, en dat dergelijke veroordeling hun eerder een voordeel dan een billijke vergoeding zou verschaffen;

Overwegende dat uit het arrest blijkt dat, naardien de stoffelijke schade voortvloeiend uit de vermindering van werkvermogen van het slachtoffer door het bedrijfshoofd op grond van de samengeorde wetten op de arbeidsongevallen vergoed werd, de aanleggers er zich toe beperkt hebben van de aansprakelijke derde de vergoeding te eisen voor de schade die krachtens voornoemde wetten niet vatbaar voor schadeloosstelling is;

Overwegende dat artikel 19 van voornoemde wetten slechts de samenvoeging van de schadevergoeding en van de forfaitaire vergoeding verbiedt, voor zoveel eenzelfde nadeel of een zelfde deel van het nadeel door die vergoedingen gedekt worden; dat die bepaling niet verhindert dat de vergoeding van een schade zoals de zedelijke schade, door het slachtoffer of zijn rechthebbenden overeenkomstig het gemeen recht zou gevorderd worden, zelfs wanneer het bedrag van die schadevergoeding, gevoegd bij de uit de toepassing van de wet op de arbeidsongevallen voortkomende forfaitaire vergoedingen, het bedrag zou te boven gaan waarop het slachtoffer of zijn rechthebbenden overeenkomstig het gemeen recht aanspraak zouden kunnen maken, indien het ongeval niet het karakter van een arbeidsongeval zou vertoond hebben;

Dat het middel gegrond is;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet, doordat het bestreden arrest met betrekking tot het bedrag van de scha-

de heeft vastgesteld, dat het Hof zich op dat punt volledig bij de beslissing van de eerste rechter aansluit, mits dat slechts een derde van de vastgestelde sommen behoort toegekend te worden, en vervolgens het bestreden vonnis bevestigd heeft, mits deze wijziging dat slechts een derde van de door de eerste rechter vastgestelde bedragen aan de geïntimeerde toekomt, en, tenslotte, verweerster niet veroordeeld heeft om aan de derde aanlegster en aan haar man het derde of een ander deel te betalen van de som van 30.000 frank schadevergoeding, welke hun ten persoonlijke titel door de eerste rechter was toegekend geworden, en doordat het bestreden arrest aldus impliciet een deel van de eis van deze laatsten heeft afgewezen, zonder de reden van die beslissing te doen kennen, en met tegenstrijdigheid, enerzijds, tussen zijn redenen en zijn beschikkend gedeelte, en anderzijds, in zijn beschikkend gedeelte zelf, behept is :

Overwegende dat het arrest, eensdeels, in zijn bevestigende verklaring dat de rechter in hoger beroep « zich aangaande het bedrag van de schade volledig bij de beslissing van de eerste rechter aansluit, mits, natuurlijk, dat slechts een derde van de vastgestelde sommen aan de geïntimeerden behoort toegekend te worden », en anderzijds, in zijn beschikkend gedeelte « het bestreden vonnis bevestigd, mits deze wijziging dat slechts een derde van de door de eerste rechter vastgelegde bedragen aan de geïntimeerden toekomt »;

Overwegende dat het aldus, mits de bepaalde verbetering, de door de eerste rechter ten laste van verweerster uitgesproken veroordeling ten voordele van de echtgenoten Reynders-Gaethofs bevestigd heeft;

Overwegende dat aan de rechter in hoger beroep niet wordt opgelegd de delen te herhalen van het vonnis welke hij bevestigt; dat, wanneer hij tot dergelijke herhaling overgaat, het middel afgeleid uit het weglaten van een bedrag dat erin moest vermeld worden, geen aanleiding tot verbreking geven kan, wanneer uit het tekstverband van de beslissing blijkt dat uitspraak over die eis gedaan werd;

Dat het middel, in zover het voor de eerste maal door de eerste en tweede aanlegster voorgesteld wordt, een beslissing bestrijdt die hun vreemd is en dus, bij gebrek aan belang, niet ontvankelijk is;

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden arrest doch enkel voor zoveel het beslist dat slechts een derde van de door de eerste rechter bepaalde sommen aan de aanleggers toekomt, en het over de kosten uitspraak doet, verwerpt de voorziening voor het overige;

Zegt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt de verweerster tot de twee derden en aanleggers tot het overige derde der kosten;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

Noot :

Op 5 maart 1954 reed een werkgever met zijn vrachtwagen tegen een tram. In het voertuig had een arbeider plaats genomen die tengevolge van de opgelopen verwondingen overleed. De werkgever werd door de correctionele rechtbank te Hasselt bij vonnis van 22 juni 1954 veroordeeld tot een gevangenisstraf van één maand, maar op burgerlijk gebied werd

slechts twee-derden van de verantwoordelijkheid van het ongeval te zijne laste gelegd, terwijl één derde ten laste bleef van de burgerlijke partij, de N.M.B.S., en dit om reden dat ze zelf de overweg gevaarlijk had ingericht. Het Hof van Beroep te Luik bekrachtigde op 7 april 1955 in grote lijnen dit vonnis.

Voor de inzittende van de vrachtwagen was het ongeval een arbeidsongeval en de familieleden vorderden en ontvingen de wettelijke forfaitaire vergoedingen.

Deze familieleden dagvaardden echter de aangeelde van de N.M.B.S. die de tram bestuurde, en de N.M.B.S. in betaling van het gedeelte der materiële schade. De N.M.B.S. verweerde zich met de opwerping dat zij maar voor één derde verantwoordelijk was verklaard voor het ongeval en zij dienvolgens maar één derde der schade diende te betalen.

De aanleggers antwoordden hierop dat het slachtoffer zelf geen enkele fout had begaan en dat zij dienvolgens op basis van artikel 1382 B.W. het recht hadden het geheel der schadevergoedingen tegenover de N.M.B.S. te vorderen (obligatio in totum of in solidum).

Door vonnis van de Burgerlijke Rechtbank van Eerste Aanleg te Hasselt dd. 15 maart 1957 werd aan aanleggers de drie derden van de geleden en niet door de forfaitaire vergoedingen gedekte schade toegekend.

De N.M.B.S. tekende beroep aan tegen dit vonnis en op 30 mei 1958 werd door het Hof van Beroep te Luik het eerste vonnis gewijzigd in die zin, dat aan de oorspronkelijke aanleggers slechts één derde van de schade werd toegekend.

De benadeelde partij voorzag zich in Cassatie tegen dit arrest en op 22 januari 1960 werd de uitspraak van het Hof van Beroep te Luik vernietigd en de zaak naar het Hof van Beroep te Brussel verzonden.

Deze lange procedure heeft nog eens het delicate probleem van de burgerlijke aansprakelijkheid van derden inzake arbeidsongevallen in de actualiteit gezet. Twee vragen dienen hoofdzakelijk te worden gesteld en beantwoord :

1) Welk zijn de rechten van het slachtoffer van een arbeidsongeval dat tegelijkertijd een ongeval van gemeen recht is tegenover de aansprakelijke derde ?

2) Welke regeling schrijft de wet voor tussen de aansprakelijke derde en de patroon (of de verzekeraar-wet) ?

Eerste vraag :

Rechten van het slachtoffer tegenover de aansprakelijke derde.

A. de derde is *volledig* aansprakelijk voor het ongeval.

De oplossing is tamelijk eenvoudig en wordt door artikel 19, al. 2, 3, 4 klaar en duidelijk gegeven.

Prof. Horion in zijn bijdrage « Les Accidents du Travail causés totalement ou partiellement par la faute d'un tiers » (Bull. Ass. 1955, p. 161 vv.) resumeert de toestand als volgt :

1) het slachtoffer heeft recht op de *totaliteit* van de vergoedingen die de derde volgens gemeen recht moet betalen (art. 19, al. 3).

2) in geen geval mag het slachtoffer minder ontvangen dan het bedrag der forfaitaire vergoedingen (art. 19, al. 7);

3) het slachtoffer kan nooit meer ontvangen dan het hoogste van deze twee bedragen : de vergoedingen volgens gemeen recht of de forfaitaire vergoedingen (art. 19, al. 4 en 7).

4) binnen de grenzen van de forfaitaire vergoeding draagt de patroon het risico van de insolventie van de derde (art. 19, al. 5 en 6).

Onderstrepen wij dat het verbod van samenloop tussen de forfaitaire vergoedingen en de vergoedingen volgens gemeen recht enkel en alleen betrekking heeft op die schade die door de arbeidsongevallenwet gedekt wordt, d.w.z. de materiële schade voortvloeiende uit de fysieke onbekwaamheid (Cass. 25 mei 1959, Pas. 1959, I, 968). Het slachtoffer mag dus gerust de forfaitaire vergoedingen vorderen van de verzekeraar-wet, en b.v. de *monet* schade van de aansprakelijke derde.

B. De derde is slechts *gedeeltelijk* aansprakelijk voor het ongeval.

Klaarheidshalve maken wij hier een onderscheid tussen :

1) het geval waar de verantwoordelijkheid gedeeld is tussen de derde en het slachtoffer zelf.

2) en het geval waar de verantwoordelijkheid gedeeld is tussen de derde en een andere oorzaak, bv. fout van de patroon of van een werkmakker.

Eerste geval : de verantwoordelijkheid is gedeeld tussen de derde en het slachtoffer zelf.

Nemen we bv. 3/4 voor de derde en 1/4 voor het slachtoffer (bv. een ongeval op de weg naar het werk).

Sedert de wijzigingen aangebracht door de wet van 10 juli 1951 regelt art. 19, al. 6 dit geval als volgt :

« In geval van gedeeltelijke aansprakelijkheid van de derde, blijft het ondernemingshoofd gehouden tot betaling 1° van het deel der wettelijke vergoedingen dat overeenstemt met het aandeel aansprakelijkheid dat niet ten laste van de derde werd gelegd, 2° in de mate van de insolventie van de derde, van de rest der wettelijke vergoedingen. »

Tussen het slachtoffer en de derde blijft de gemeenschappelijke regeling behouden, d.w.z. het slachtoffer kan in het veronderstelde geval van de derde 3/4 van *zijn schade* volgens gemeen recht vorderen.

Tegenover de patroon kan het slachtoffer in principe 1/4 van de forfaitaire vergoedingen vragen. Maar hier dient opgemerkt :

— dat het slachtoffer de keuze behoudt tussen twee rechtsoverdrachten, nl. deze volgens gemeen recht tegenover de derde (3/4 van de *ganse* schade) ;

deze volgens de wet op de arbeidsongevallen, tegenover de patroon of de verzekeraar-wet. M.a.w. het slachtoffer behoudt het recht op al de forfaitaire vergoedingen tegenover de verzekeraar-wet. Deze kan bij de uitbetaling hiervan verhaal uitoefenen tegen de derde aansprakelijke in de mate zoals voorzien door artikel 19, al. 6 (zie antwoord op de tweede vraag).

— Een tweede correctie is deze dat het slachtoffer in ieder geval recht heeft op een bedrag gelijk aan het *totaal der forfaitaire vergoedingen*. Indien het slachtoffer dus de vergoedingen volgens gemeen recht heeft opgetrokken, en het principieel aandeel van de patroon niet zou volstaan om tot het totaal bedrag der *forfaitaire vergoedingen te komen*, moet de wetsverzekering bijbetalen tot het bedrag der wettelijke vergoedingen bereikt is. Bij een arbeidsongeval is het slachtoffer bijvoorbeeld voor 1/5 en de derde voor 4/5 verantwoordelijk verklaard. Zo de gemeenschappelijke vergoedingen 200.000 F bedragen, betaalt de derde 160.000 F. In de veronderstelling dat de forfaitaire vergoedingen op 300.000 F zijn vastgesteld, zou de patroon theoretisch 60.000 F moeten betalen. Daar het slachtoffer dan

tezamen slechts 220.000 F zou optrekken, moet de patroon 80.000 F bijbetalen om tot het bedrag der forfaitaire vergoedingen, dat het minimum is, te komen.

— Zoals de tekst bovendien zegt, draagt de patroon (of zijn verzekeraar) het risico van de insolventie van de derde, zonder dat hij echter ooit meer dan de wettelijke vergoedingen zou moeten betalen.

Tweede geval : de verantwoordelijkheid is gedeeld tussen de derde en een oorzaak vreemd aan het slachtoffer, b.v. fout van de patroon of werkmakker.

Hier hebben wij het geval, waarover het Hof van Cassatie op 22/1/1960 beslist heeft. Nemen we als voorbeeld dat de derde 1/3 verantwoordelijk is en de patroon 2/3. Artikel 19 van de wet op de arbeidsongevallen voorziet dit geval niet afzonderlijk. Men zou dus moeten aannemen dat de regeling van alinea 6 hier integraal dient toegepast en dat het slachtoffer uiteindelijk van de derde verantwoordelijke in ons voorbeeld 1/3 van de schade volgens gemeen recht te trekken heeft en van de verzekeraar-wet de 2/3 van de forfaitaire vergoedingen. Dit is de oplossing die door Jean Dasselès wordt voorgestaan in zijn uitgebreide studie « La Responsabilité des Accidents du Travail » (Bulletin des Assurances 1949, nr. 112, p. 597 vv., en 1950 nr. 113, p. 1 vv.).

Die stelling wordt ook verdedigd door Prof. Horion in zijn reeds aangehaalde studie. Deze auteur is van oordeel, dat vooral sedert de wijziging van 10 juli 1951 de wetgever, in het besproken geval, het accident duidelijk in twee willen splitsen, nl. één gedeelte (in casu 1/3) is een ongeval van gemeen recht met al de gevolgen die eruit voortvloeien, en een ander gedeelte is arbeidsongeval waarbij de wettelijke regelingen op de arbeidsongevallen spelen (zie ook A. Lagasse : Noot onder Cass. 18-10-1948, Revue Critique de Jurisprudence Belge, 1950, p. 303).

Op doctrinair plan wordt echter een andere thesis : nl. die van de « verantwoordelijkheid in solidum » of « in totum » van de vierde verantwoordelijke persoon, zeer sterk verdedigd door Prof. Simone David, in haar uitstekend werk « Responsabilité Civile et Risque Professionnel » (Brussel, 1958, p. 316 vv.).

Volgens haar is het beginsel van de verantwoordelijkheid in solidum wanneer twee of meer personen door afzonderlijke fouten oorzaak zijn van éénzelfde schade, zo sterk in ons rechtstelsel doorgedrongen dat het als een verworven rechtsfiguur dient beschouwd te worden (zie vooral J. Matthijs, « Solidarité et obligation in solidum », note Rev. crit. jur. belge, 1951, p. 187 vv.; De Page, t. II, Complément, n° 1032 D en E; zie ook : Dabin et Lagasse : « Examen de jurisprudence » in Revue Critique de Jurisprudence Belge, 1959, p. 317 vv.; Observations van H. en L. Mazeaud in Rev. Trim. Dr. Civil, 1959, p. 105, en 1956, p. 535). Het staat inderdaad vast dat, wanneer een schade het uitwerksel is van onderscheiden fouten, welke hebben bijgedragen om ze te verwekken in haar geheel, ieder van degenen aan wie een van de bijdragende fouten verweten wordt jegens het slachtoffer, gehouden is tot de *totale vergoeding* van de schade (Cass. 31 maart 1949, Pas. 1949, I, 255; Cass. 23 januari 1950, Pas. 1950, I, 352; 14 december 1950 en 19 maart 1951, Pas. 1951, I, 240 en 493; 31 maart 1952, Pas. 1952, I, 491; 10 oktober 1952 en 12 januari 1953, Pas. 1953, I, 48 en 320; 7 januari 1954, Pas. 1954, I, 386; Cass. 3 november 1958, Rev. Trim. de Droit Civil 1959, p. 105; Brussel 8 februari 1958, Bull. Ass. 1959, p. 606; Brussel 22 februari 1958, J. T., 1958, p. 203; Brussel 24 mei 1958, Bull. Ass. 1960, p. 94 vv.).

Welnu zegt Prof. David — en zij wordt daarin gesteund door het Hof van Cassatie — er is geen enkele reden waarom dit principe dat gesteund is op artikel 1382 B.W., niet meer toepasselijk zou zijn wanneer het ongeval van gemeen recht ook toevallig een arbeidsongeval zou zijn, nl. bij samenloop van een fout van een derde met deze bv. van de werkgever (Cass. 14 juli 1937, Pas. 1937, I, 227; - april 1940, Pas. 1940, I, 68; 18 oktober 1948, Pas. 1948, I, 568). M.a.w. er is geen enkele reden waarom in het besproken geval aan het slachtoffer — dat zelf geen enkele fout heeft begaan — een vordering « in totum » volgens het gemeen recht, tegenover een derde persoon die te zijne opzichte een fout heeft begaan (hoe miniem die fout ook weze) zou ontzegd zijn. De rechtbank te Hasselt heeft in een vonnis, dat glashelder is in zijn motivering, zich aangesloten bij de door het hoogste Hof gevestigde rechtspraak. Het Hof van Beroep te Luik hield er echter een andere mening op na en dit op basis van o.i. zeer eigenaardige en voor kritiek vatbare motieven.

1) Het Luiker Hof zegt eerstens dat de « aansprakelijkheid in solidum » een zuiver *jurisprudentiële rechtscreatie* is. Dat is gedeeltelijk waar in deze zin dat een eigenlijke wettekst waarin de termen veroordeling of verantwoordelijkheid « in solidum » niet bestaat (in tegenstelling met solidariteit-hoofdelijkheid). Maar beweren dat deze rechtsfiguur *alleen* uit de rechtspraak is ontstaan, zonder enig verband met een wettekst, is zeker niet juist. Is deze rechtsfiguur tenslotte iets anders dan de logische en konsekwente toepassing van het zo beruchte artikel 1382 van het burgerlijk wetboek?

« L'article 1382 du Code civil, zegt Simone David (p. 319), fournit donc une base légale à la condamnation in solidum de chacun des coauteurs de fautes concurrentes. Selon la formule de Mm. Mazeaud « chacun est obligé au tout parce que chacun a causé le tout » (t. II, n° L945). Le texte de l'art. 1382 permet même de ne condamner à la réparation entière envers la victime qu'un seul des auteurs du dommage, l'existence d'une faute concurrente dans le chef d'un coauteur, autre que la victime elle-même, n'étant pas de nature à réduire l'obligation indemnitaire du premier (Cass. 23 janv. 1950, Pas. 1950, I, 352) ».

2) Het Hof van Beroep te Luik beroept zich verder op de *billijkheid* als rechtsbron om in het concreet geval de rechten van het slachtoffer te beperken tot 1/3 van de geleden en nog niet vergoede schade. Dat de *billijkheid* een rechtsbron is zal niemand betwisten; en het ware wenselijk dat er meer uit deze bron zou geput worden in plaats van te veel vast te houden aan een verouderd formalisme. Maar de *rechtspraak* is ook een rechtsbron en komt in de hiërarchie der rechtsbronnen zelfs vóór de *billijkheid* te staan (zie De Page, t. I, 7 vv.).

Welnu men mag zeggen dat in het probleem dat het Hof op te lossen had de rechtspraak werkelijk *gevestigd* was (zie de aangehaalde arresten). Deze rechtspraak eenvoudig negeren zou aanleiding geven tot *rechtsonzekerheid*; wat zeker zoveel mogelijk dient vermeden te worden.

3) De toepassing van de « *billijkheid* » als rechtsbron zoals in het besproken geval gedaan werd, zou bovendien kunnen leiden tot een gevaarlijke *rechtswillekeur*. Uit de termen van het arrest blijkt dat het slachtoffer — mede door toepassing van het mechanisme van de wet op de arbeidsongevallen — anders

meer zou ontvangen hebben dan waarop het volgens het gemeen recht zou hebben. Het heeft dus van de berekening van de forfaitaire vergoedingen en van de materiële schade volgens gemeen recht afgehangen of het Hof 1/3 dan wel 3/3 zou toegekend hebben! In een soortgelijk ongeval, waar de gemeenrechtelijke vergoedingen de forfaitaire zouden overtroffen hebben (bv. het geval waar een jonge weduwe alleen achterblijft) zou het Hof een *principekwestie* dus anders hebben kunnen toepassen.

Het gebeurt trouwens zo dikwijls dat wanneer een arbeidsongeval *uitsluitend veroorzaakt* wordt door een derde, het slachtoffer door samentelling van de forfaitaire vergoedingen en de vergoedingen die hij nog van de derde krijgt — hoofdzakelijk morele schade — meer trekt dan het totaal der schade volgens gemeen recht! Dat zulks « onbillijk » is, kan moeilijk bewoerd worden. Het is trouwens een oplossing die algemeen wordt aanvaard en toegepast.

4) Ten opzichte van het slachtoffer zelf kan men zich de vraag stellen of de stelling van het Hof van Beroep te Luik niet in tegenstrijd is met de *billijkheid*. Niemand zal ontkennen dat wanneer het ongeval door twee personen — beide derden — werd veroorzaakt, het slachtoffer van *ieder van hen* het *geheel* der schade volgens gemeen recht kan eisen. Waarom zou het slachtoffer minder rechten hebben wanneer nu één der daders zijn patroon is?

5) Trouwens: welk gedeelte van de schade verdeelt het Hof van Luik? De morele schade, d.w.z. dat gedeelte dat niet door de arbeidsongevallenwet gedekt wort en daarin vergist het Hof zich alleszins. Uit de berekening van het eerste vonnis die door het Hof werd overgenomen, bleek dat de materiële schade volgens gemeen recht 451.360 F bedroeg, terwijl de forfaitaire vergoedingen op 528.133 F vastgesteld waren.

Gezien deze forfaitaire vergoedingen hoger lagen dan de vergoedingen volgens gemeen recht, kon het slachtoffer enkele nog *morele* schade eisen van de derde (plus 5.000 F voor rouwkosten). In casu werd in het totaal 255.000 F toegekend aan de rechthebbende. Door dit bedrag in drie te delen kregen de rechthebbers nog 85.000 F. Tezamen trokken zij dus 528.133 F + 85.000 F = 613.133 F, terwijl normaal de totale vergoeding volgens gemeen recht 451.360 F + 255.000 F = 706.360 F zou bedragen hebben!

Is het *billijk* dat het slachtoffer of zijn rechtverkrijgenden alles bijeen benadeeld zouden worden door het feit dat één van de mededaders van het ongeval van gemeen recht toevallig zijn patroon was?

6) Onderlijnen wij tenslotte nog dat het Hof van Beroep te Luik over het hoofd heeft gezien dat bij samenloop van een ongeval van gemeen recht met arbeidsongeval, de *morele schade* iets is, wat uitsluitend te regelen is tussen het slachtoffer en de derde aansprakelijke (hetzij deze geheel of gedeeltelijk aansprakelijk is). Dat wordt trouwens zeer goed onderlijnd in het arrest van Cassatie en is een thesise die nergens betwist wordt.

7) Een argument dat wel tot nadenken stemt is dit waar het Hof van Beroep te Luik aanhaalt dat de derde die tot het geheel der schadevergoeding volgens gemeen recht zou veroordeeld worden, in zijn verhaal tegenover de mede-aansprakelijke dader door een *wettelijke* bepaling belemmerd wordt. Wij zullen deze kwestie onderzoeken bij de behandeling van de regeling tussen de derde en de patroon of de verzekeraarwet.

Tweede vraag :

Welk is de regeling tussen de aansprakelijke derde en de patroon of de verzekeraar-wet ?

Wanneer een arbeidsongeval tegelijkertijd een ongeval van gemeen recht is heeft het slachtoffer of hebben diens rechthebbers bij het ontstaan van de schade altijd twee mogelijkheden :

— ofwel vorderen zij eerst de forfaitaire vergoedingen op vanwege de patroon of zijn verzekeraar, en richten zij zich daarna tot de aansprakelijke derde voor dat gedeelte der schade volgens gemeen recht dat nog niet vergoed werd (vooral morele schade);

— ofwel vorderen zij eerst de schade volgens gemeen recht op van de derde verantwoordelijke persoon en indien deze vergoeding — voor wat het gedeelte dat betrekking heeft op de fysische onbekwaamheid — kleiner is dan de forfaitaire vergoeding, is de patroon of zijn verzekeraar *verplicht* door een wet van openbare orde het verschil bij te betalen.

Daar waar de wet duidelijk de samenloop der vergoedingen die dezelfde schade dekken in artikel 19 al. 4 verboden heeft, bestaat er voor het slachtoffer wel een *vrije keuze* tussen de twee *rechtsovereenkomsten* (zie *J. Dassesse*, loco cit. p. 613). Deze optie bestaat altijd, welke ook de maat van verantwoordelijkheid van de derde in het ongeval is. De regelingen der onderlinge verdeling van de vergoedingen die wij in artikel 19 terugvinden, zijn deze die *uiteindelijk* de maat der bijdrage van de derde en de verzekering-wet bepalen. Dit veronderstelt dus dat er onderling verhaal mogelijk is.

Onderzoeken wij even deze verhaalregeling.

A. Wanneer de derde volledig aansprakelijk is.

1) als het slachtoffer eerst de gemeenrechtelijke vergoedingen vordert van de derde, is er geen probleem. De verzekeraar-wet is *rechts* alleen verplicht het verschil bij te betalen (altijd wat de materiële schade wegens fysische incapaciteit betreft).

2) vordert het slachtoffer (of diens rechtverkrijgenden) de forfaitaire vergoedingen dan heeft de verzekeraar-wet recht op verhaal tegen de derde. Tot aan het arrest van het Hof van Cassatie van 15 april 1940 (Pas. 1940, I, 121) meende het hoogste Hof en een gedeelte van de rechtsleer (zie Maurice Demeur in een artikel, Bulletin des Assurances, 1937, p. 527; Robert Hendrickx in een noot R.G.A.R. 1938, nr. 2849; Albert Salkin, Bull. Ass. 1932, p. 887, R.P.D.B., v° Accidents du travail nr. 208) (dat de patroon (of zijn verzekeraar) door het betalen van de forfaitaire vergoedingen een rechtstreeks recht op basis van artikel 1382 B.W. kreeg tegen de derde verantwoordelijke persoon. Deze opvatting lokte vinnige kritiek uit bij verschillende juristen (o.a. Albert Deville in R.G.A.R., 1932, nr. 1013; Waleffe in R.G.A.R., 1938, nr. 2817; Maurice Jacquemet, Bull. Ass. 1933, p. 545 vv.).

Het gemeld arrest van het Hof van Cassatie heeft de toestand ten slotte grondig gewijzigd : daarin werd klaar en duidelijk gezegd dat de patroon of zijn verzekeraar door de betaling van de forfaitaire vergoedingen *in de plaats gesteld worden* van het slachtoffer en zij dus geen andere vordering konden uitoefenen dan deze laatste, m.a.w. op basis van artikel 19 al. 8 beschikt de patroon over een *subrogatoire vordering* tegenover de derde; en op basis van artikel 22 van de wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen beschikt de verzekeraar dan over een subrogatoire vordering in tweede graad. Deze stelling werd nadien door het Hof van Cassatie zo dikwijls bekrachtigd dat deze recht-

spraak als absoluut gevestigd dient beschouwd te worden (Cass. 6 april 1949, R.G.A.R., 1951, nr. 4805; Cass. 19 mei 1952, R.W., 1952-53, kol. 539; Cass. 14 juli 1952, R.W. 1953-54, p. 119; Cass. 11 mei 1953, I, 700; Cass. 17 april 1958, Pas. 1958, I, 893; enz.).

Deze nieuwe thesis heeft o.m. tot gevolg dat de patroon of de verzekeraar-wet tegenover de derde aansprakelijke persoon nooit meer kunnen vorderen dan het slachtoffer zelf : m.a.w. indien de forfaitaire vergoedingen het bedrag der materiële schade volgens gemeen recht overtreffen, dan zal het verhaal van de verzekeraar-wet tot dit laatste bedrag beperkt zijn (Cass. 19 mei 1952, R.W. 1952-53, kol. 539; Cass. 18 oktober 1957, Pas. 1957, I, 151; Cass. 13 december 1954, Pas. 1955, I, 370; Cass. 19 november 1956, Pas. 1957, I, 297; enz.).

Dit beginsel heeft al zo dikwijls voor onze hoven en rechtbanken tot discussies aanleiding gegeven, vooral wanneer het om de bepaling gaat van de vergoeding bij kleine blijvende invaliditeiten. Wij kunnen er in deze nota niet verder op ingaan, maar beperken ons met te verwijzen naar het arrest van het Hof van Cassatie van 13 april 1959 (R.W. 1959-60, kol. 731) dat o.i. wel eens als baanbrekend zou kunnen beschouwd worden in deze soort betwistingen.

B. Wanneer de derde gedeeltelijk aansprakelijk is.

Eerste geval : wanneer de verantwoordelijkheid gedeeld is tussen de derde en het slachtoffer.

1) vraagt het slachtoffer aan de derde de vergoeding volgens gemeen recht, dan zal deze nooit méér moeten betalen dan het gedeelte van de schade volgens gemeen recht dat hem ten laste wordt gelegd. De verzekeraar-wet moet verder het deel van de *wettelijke vergoedingen* betalen dat overeenstemt met het aandeel van de aansprakelijkheid dat ten laste ligt van het slachtoffer zelf (zie art. 19 al. 5), met dien verstande dat het slachtoffer uiteindelijk minstens het bedrag der forfaitaire vergoedingen moet ontvangen en de verzekeraar-wet binnen het bedrag der forfaitaire vergoedingen, het risico der insolvabiliteit van de derde dient te dragen.

2) vraagt het slachtoffer eerst integraal de forfaitaire vergoedingen dan heeft de verzekeraar-wet door een subrogatoire vordering verhaal tegen de aansprakelijke derde ten belope van het aandeel van deze derde in de schade volgens gemeen recht.

Tweede geval : wanneer de verantwoordelijkheid gedeeld is tussen de derde en bv. de patroon.

Hier wordt de oplossing deliquer en dit juist tengevolge van de thesis die door het Hof van Cassatie wordt aanvaard van de *obligatio in solidum*.

1° wanneer het slachtoffer eerst de gemeenrechtelijke vergoedingen vordert. Quid ?

Wij zagen hoger reeds dat overeenkomstig de principes van de *verantwoordelijkheid in solidum*, het slachtoffer gans de schade volgens gemeen recht van de derde kan vorderen. De vraag stelt zich dan : vermits de derde eigenlijk meer betaalt dan zijn aandeel in de verantwoordelijkheid, heeft hij ook een verhaal tegenover de patroon of de verzekeraar-wet ?

Artikel 1213 van het burgerlijk wetboek voorziet zulk verhaal tussen *solidaire* schuldenaars. Maar kan men dit artikel zo maar toepassen op schuldenaars die « in solidum » zijn gehouden ?

« Réservé à la solidarité, zegt Prof. David (p. 329) ce texte ne peut être invoqué pour répartir l'obligation in solidum entre les coresponsables, car la notion d'obligation solidaire a une valeur technique propre. »

Dezelfde auteur is echter van oordeel dat gemeld artikel slechts de toepassing is van een meer algemeen rechtsprincipe dat er in bestaat dat ieder der schuldenaars uiteindelijk dient bij te dragen in het bevrijden van een schuld wanneer deze schuld op hen allen tezamen weegt (zie ook: J. Matthijs, Rev. crit. jur. belge, 1951, p. 199; Mazeaud, t. II, 1971).

Dit beginsel aangenomen zijnde in het gemeen recht, zo besluit Prof. David, is er geen enkele reden om het niet toe te passen bij samenloop van een arbeidsongeval met een ongeval van gemeen recht. O.i. ligt trouwens dit recht op verhaal ook besloten in artikel 19, al. 6 zelf.

Kan men het recht op verhaal als zodanig gemakkelijk begrijpen en aanvaarden, dan wordt het veel delicateser de omvang van dit recht te bepalen. En hier had het Hof van Beroep te Luik wel gelijk waar het zegt dat het recht op verhaal vanwege de derde-aansprakelijke, hoewel slechts gedeeltelijk in fout zijnde, tegenover de patroon of zijn verzekeraar, wettelijk beperkt is. Daar waar volgens gemeen recht een schuldenaar « in solidum » die gans de schade veroorzaakt, tenminste theoretisch verhaal heeft tegenover de medeschuldenaar voor het gedeelte van de verantwoordelijkheid dat niet ten zijne laste werd gelegd, heeft de wet op de arbeidsongevallen op een absolute en strikte wijze de uiteindelijk bijdrage van de patroon bepaald, nl. dat gedeelte der wettelijke vergoedingen dat overeenstemt met het aandeel der aansprakelijkheid dat niet ten laste van de derde werd gelegd.

Deze wettelijke regeling kan in bepaalde gevallen er toe leiden dat de derde aansprakelijke uiteindelijk meer moet betalen dan hij naar de graad van zijn verantwoordelijkheid normaliter had moeten doen, juist om reden dat de schade volgens gemeen recht anders berekend wordt dan de forfaitaire vergoedingen. Maar hier kan niets anders op gezegd worden dan « dura lex, sed lex! ».

Een voorbeeld zal de zaak verduidelijken.

Veronderstel een arbeidsongeval waarin een derde (A) 3/4 verantwoordelijk is en de patroon zelf (B) 1/4:

materiële schade volgens gemeen recht : 300.000 F
forfaitaire vergoedingen : 200.000 F

— de verdeling volgens gemeen recht zou zijn :

A : $300.000 \times 3/4 = 225.000 \text{ F}$

B : $300.000 \times 1/4 = 75.000 \text{ F}$

300.000 F

— bij arbeidsongeval met de veroordeling in solidum komen wij tot volgende resultaten :

A : 300.000 F waarvan hij kan verhalen op de patroon;

B : $200.000 \text{ F} \times 1/4 = 50.000 \text{ F}$, zodat hij uiteindelijk 250.000 F moet betalen, d.w.z. 25.000 F meer dan in het eerste geval.

Men kan niet ontkennen dat iets « wrang » zit in deze oplossing : maar de straatfilosoof zou zeggen : zowel als het een « malchance » is als medeschuldenaar een « onbekende » of een « insolvent » te hebben, is het een « malchance » als medeschuldenaar « de patroon » van het slachtoffer te hebben!

De hele kwestie is, wiens belang men het meeste op het oog heeft : dit van het slachtoffer dat geen enkele schuld treft, of dit van de derde die toch een fout begaan heeft.

Prof. Simone David houdt er met betrekking op de wederzijdse bijdrage van derde en patroon een stelling op na die gans nieuw is, maar die (bij ons weten) nog geen weerklank heeft gevonden in de rechtspraak (p. 332).

Volgens haar regelt artikel 19 al. 6 alleen de bijdragen, respectievelijk van patroon en derde in geval van gedeelde aansprakelijkheid tussen derde en het slachtoffer zelf. In het geval van de verdeling van de verantwoordelijkheid tussen een derde en de patroon, wat volgens haar niet geregeld is door artikel 19 al. 6, zou deze laatste bijdrage niet beperkt zijn tot het deel der wettelijke vergoedingen dat overeenstemt met het aandeel van de aansprakelijkheid dat niet ten laste van de derde wordt gelegd, maar wel zou de bijdrage enkel beperkt zijn door de totaliteit der forfaitaire vergoedingen.

In cijfers uitgedrukt zou dat volgend verschil geven :
vergoeding volgens gemeen recht : 300.000 F
forfaitaire vergoedingen : 210.000 F
verdeling der verantwoordelijkheid : derde (A) : 1/3
patroon (B) : 2/3

a) berekening volgens Cassatie (arrest van 14 juli 1937, Pas. 1937, I, 227) :

de derde betaalt 300.000 F en heeft verhaal voor $210.000 \times 2/3 = 140.000 \text{ F}$. Hij betaalt dus 160.000 F terwijl zijn deel slechts $300.000 \text{ F} \times 1/3 = 100.000 \text{ F}$ zou mogen zijn volgens gemeen recht.

b) berekening volgens de thesis van Prof. David :
de derde betaalt 300.000 F.

verhaal volgens gemeen recht : $300.000 \text{ F} \times 2/3 = 200.000 \text{ F}$.

recht op verhaal tegen de patroon : 200.000 F (d.w.z. binnen de limiet der wettelijke vergoedingen).

Zoals wij zeiden is deze thesis van Simone David een nieuw geluid. Wij zullen de invloed ervan moeten afwachten.

2° Qu'd wanneer het slachtoffer eerst de forfaitaire vergoedingen vordert ?

Het is duidelijk dat het verhaal en de uiteindelijke regeling tussen de patroon (of de verzekeraar) en de derde in dit geval dezelfde zijn als in de eerste veronderstelling. Door het feit van de betaling treedt de verzekeraar-wet in de rechten van het slachtoffer en oefent deze uit. Uiteindelijk komt men dan tot dezelfde resultaten wat de onderlinge regeling betreft.

* * *

Uit deze beschouwingen blijkt dat het door de verschillende instanties te beslechten probleem niet zo eenvoudig was.

De rechtbank te Hasselt heeft de gemeenrechtelijke principes konsekwent toegepast. Het Hof van Beroep te Luik werd afgeschrikt door de samenloop met de wettelijke bepalingen inzake arbeidsongevallen maar vergiste zich zeker door geen duidelijk onderscheid te maken tussen de materiële en morele schade. Het Hof van Cassatie heeft klaar en duidelijk zijn vroegere stelling gehandhaafd. Deze uitspraak is bovendien uiterst belangrijk omdat zij voor zover ons bekend is, de eerste in dat soort is, sedert de wijzigingen van de wet van 10 juni 1951. Prof. Horion is dus wel bedrogen in zijn verwachtingen waar hij gehoopt had dat deze wijzigingen het Hof van Cassatie tot andere uitspraken zou bewegen (zie zijn reeds aangehaalde studie).

A. Vandeurzen
Doctor Juris.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 20 december 1960.

Voorzitter : M. Vranckx.

Raadsheren : M.M. Mast en Mees.

Substituut-auditeur-generaal : M. De Leye.

Administratieve rechtshandeling. — Onregelmatigheid. — Termijn en wijze van intrekking.

Een onregelmatige administratieve rechtshandeling kan slechts worden ingetrokken binnen de termijn bepaald voor het instellen van een beroep bij de Raad van State of, zo beroep werd ingesteld, tot de sluiting der debatten. Daarna kan de intrekking slechts geschieden in geval van grove onregelmatigheid, bedrog of wanneer een uitdrukkelijke wetsbepaling de intrekking toelaat.

Dilien t/ Belgische Staat (Minister van Verkeerswezen).

Arrest nr. 8284.

Overwegende dat het beroep ingeleid door het verzoekschrift d.d. 20 februari 1957 strekt tot vernietiging van de beslissing d.d. 9 januari 1957 waarbij de tegenpartij weigerde, verzoeker bij toepassing van het koninklijk besluit van 10 april 1954 te rangschikken onder de laureaten van een in 1938 afgenomen examen van opsteller;

Overwegende dat het beroep ingeleid door het verzoekschrift d.d. 20 november 1958 strekt tot vernietiging van het besluit van 11 september 1958 waarbij de Minister van Verkeerswezen het besluit van 22 oktober 1957 intrekt, dat aan verzoeker een ranginneming in het kader der opstellers op 30 juni 1942 verleende; dat dit besluit op 24 september 1958 ter kennis van verzoeker werd gebracht;

Overwegende dat verzoeker, die klerk was bij het Bestuur der posterijen, op 1 september 1937 ter beschikking werd gesteld met behoud van rang en dienstanciënniteit om een openbaar ambt in Kongo waar te nemen; dat hij op 9 december 1947 zijn post hervatte in het Bestuur der posterijen; dat hij in 1955 slaagde in het vergelijkend examen voor overgang naar de graad van opsteller; dat hij op 24 oktober 1956 vroeg om, bij toepassing van artikel 3 van het koninklijk besluit van 10 april 1954, gerangschikt te worden onder de laureaten van het gedurende zijn afwezigheid in 1938 afgenomen vergelijkend examen naar de betrekking van opsteller; dat de tegenpartij op 9 januari 1957 deze aanvraag afwees; dat de vereniging van de gepensioneerden van het Gouvernement van Kongo op 15 oktober 1957 aan de Minister vroeg, verzoeker te rangschikken onder de laureaten van het bij de algemene order van 11 juli 1941 ingericht vergelijkend examen naar de graad van opsteller; dat een ministerieel besluit van 22 oktober 1957 bepaalde dat verzoeker in het kader der opstellers op 30 juni 1942 rang zou nemen; dat dit besluit echter door het in de tweede plaats bestreden ministerieel besluit van 11 september 1958 werd ingetrokken; dat dit besluit steunt op de considerans dat «de ranginneming op 30 juni 1942 niet kan gerechtvaardigd worden ten overstaan van de vigerende statutaire bepalingen»;

Overwegende, wat het in de tweede plaats bestreden besluit betreft, dat verzoeker doet gelden dat de tegenpartij haar macht heeft overschreden door het besluit van 22 oktober 1957 in te trekken;

Overwegende dat de tegenpartij harerzijds doet gelden dat het ministerieel besluit van 22 oktober 1957 geen «rechtscheppende maar een rechterkennen-de akte» is die als zodanig te allen tijde kan worden ingetrokken;

Overwegende dat het ingetrokken besluit een wijziging in de rechtstoestand van verzoeker tot gevolg heeft gehad;

Overwegende dat een administratieve rechtshandeling die rechten toekent, maar door een onregelmatigheid is aangetast, door de overheid in beginsel slechts kan worden ingetrokken binnen de termijn bepaald voor het instellen van een beroep voor de Raad van State of, ingeval een beroep is ingesteld, tot de sluiting van de debatten; dat daarna de intrekking slechts op geldige wijze kan geschieden wanneer de handeling door bedrog is uitgelokt, of wanneer een uitdrukkelijke wetsbepaling de intrekking toelaat;

Overwegende dat de intrekking van het besluit van 22 oktober 1957 aan geen van die voorwaarden voldoet; dat het ministerieel besluit van 11 september 1958 met machtsoverschrijding is genomen; dat uit de vernietiging van dit besluit voortvloeit dat het besluit van 22 oktober 1957 zijn uitwerking behoudt; dat het eerste beroep derhalve zonder voorwerp is; dat het echter past de kosten aan dit beroep verbonden ten laste te leggen van de Belgische Staat;

Besluit :

Artikel 1 : Het beroep ingesteld bij het verzoekschrift d.d. 20 februari 1957 is verworpen.

Artikel 2 : Het besluit d.d. 11 september 1958 van de Minister van Verkeerswezen is vernietigd.

HOF VAN BEROEP TE LUIK

5e Kamer. — 30 mei 1958.

Voorzitter : M. Ulrix.

Raadsheren : M.M. van Hamont en ridder de Schaetzen.

Advokaat-generaal : M. Kellens.

Advokaten : Mrs. Van Coppenolle en Willems
loco Geyskens.

Aansprakelijkheid. — Ongeval, dat terzelfdertijd een arbeidsongeval en een ongeval van gemeen recht oplevert. — Aansprakelijkheid in solidum ?

De aansprakelijkheid «in solidum» is een schepping van de rechtspraak, die niet op een wettekst is gesteund maar op de billijkheid die trouwens een rechtsbron is.

De rechter is gerechtigd, wanneer in speciale omstandigheden andere overwegingen van billijkheid daartoe aanleiding geven, het principe van de veroordeling «in solidum» niet toe te passen.

Reynders en N.M. Belgische Buurtspoorwegen
t/Wwe Gaethofs.

Gelet op de stukken van het geding bepaaldelijk op het in regelmatige uitgifte voorgelegd vonnis van de burgerlijke rechtbank van eerste aanleg van het arrondissement Hasselt gewezen op 15 maart 1957;

Overwegende dat het hoger beroep tegen voormelde rechterlijke beslissing regelmatig is naar de vorm en dat het binnen de door de wet gestelde termijnen

ingeleid werd; dat verder geen grond van niet-ontvankelijkheid wordt aangevoerd, noch voorhanden is, mits het voorbehoud nochtans dat verder in onderhavig arrest zal worden aangestipt; dat hetzelfde geldt ten overstaan van het incidenteel hoger beroep door de geintimeerden ingeslagen;

Overwegende dat de rechtsvoorganger van geintimeerden, zijnde hun echtgenoot en vader het leven verloren heeft bij een verkeersongeval dat in zijnen hoofde een arbeidsongeval heeft daargesteld en tengevolge van hetwelk zijn werkgever, de genaamde Biesmans, door een strafrechterlijk arrest van dit Hof verantwoordelijk verklaard werd; dat het slachtoffer zelve geen de minste aansprakelijkheid in het gebeurde treft, maar dat — bij gelegenheid van ene burgerlijke aanstelling in de loop van het strafgeding — het Hof geoordeeld heeft dat Biesmans de twee derden en tweede geintimeerde, Nationale Maatschappij van de Buurtspoorwegen het overige derde van de verantwoordelijkheid zouden te dragen hebben, dat tenslotte de bestuurder van het tramrijtuig niet voor het strafrecht gedaagd werd;

1). Ten aanzien van de verantwoordelijkheid van vermelde bestuurder, eerste appellant Reynders.

Overwegende dat Reynders, die samen met zijn werkgever, de Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen voor de eerste rechter opgeroepen werd om zich hoofdelijk met deze laatste aansprakelijk te horen verklaren voor de gevolgen van het kwestieuze ongeval, door het vonnis « a quo » buiten zake gesteld werd zonder kosten; dat hieruit voortvloeit dat het door hem ingestelde hoger beroep niet ontvankelijk blijkt, als zijnde zonder voorwerp, vermits Reynders geen grief tegen de ten zijnen voordele gevelde beslissing kan doen gelden;

Overwegende echter dat de geintimeerden, door hunne besluiten voor het Hof, door incidenteel hoger beroep, dit gedeelte van het vonnis aanvechten.

Overwegende dat de elementen verschaft door het ter zake opgesteld strafbundel niet met genoegzame zekerheid enige tekortkoming vanwege Reynders aantonen; dat het ongeval dan ook uitsluitend toe te schrijven is aan de gezamenlijke fouten van voornoemde Biesmans en van tweede appellante, zodat het bestreden vonnis ten aanzien van Reynders bevestigd te worden.

2) Wat betreft de gevraagde veroordeling « in solidum » ten aanzien van tweede appellante;

Overwegende dat de geintimeerden, wier materiele schade vergoed werd op voet van de wet op de arbeidsongevallen, en zulks ten overstaan van de werkgever van hun rechtsvoorganger, de genaamde Biesmans, door het huidig rechtsgeding van tweede appellante de betaling vorderen van het door hen ondergane zedelijk nadeel, hetwelk niet voor vergoeding vatbaar is op grond van bedoelde wetgeving, dat zij tevens van tweede appellante het totaal bedrag van dit nadeel vorderen, bij toepassing van het beginsel van de aansprakelijkheid « in solidum » wanneer meerdere personen samen hebben bijgedragen tot het ontstaan van de volledige schade.

Overwegende vooreerst dat appellante aanvoert, dat het de geintimeerden niet toegelaten is dergelijke vraag in te dienen, niet alleen omdat zij verzuimd hebben de medeverantwoordelijke Biesmans ter zake te betrekken, maar vooral omdat hun exploit van rechtsingang dergelijke veroordeling « in solidum » tussen haar en Biesmans niet gevorderd heeft;

Overwegende dat dit verweer er feitelijk op neerkomt te beweren dat de aanvraag, zoals zij door de

oorspronkelijke eisers in hunne besluiten geformuleerd wordt, een nieuwe vraag daartest tredend buiten de perken van het exploit van rechtsingang, en als dusdanig niet ontvankelijk.

Overwegende dat het zonder interesse is in rechte na te gaan of dergelijke bewering juist is daar het verweer daarop berustend geen karakter van openbare orde vertoont en bijgevolg « in limine litis » moet voorgedragen worden; dat het feitelijk voor de eerste maal in graad van hoger beroep voorgedragen wordt en bijgevolg niet meer dienend is;

Overwegende dat, zoals reeds aangeduid, het Hof zetelend in strafzaken, de verantwoordelijkheden ter zake verdeeld heeft tussen Biesmans en appellante, in de proportie van $\frac{2}{3}$ - $\frac{1}{3}$; dat de partijen deze mate van verdeling aanvaarden en zelfs zover gaan dit gedeelte van het arrest door dit Hof gevelde het karakter van rechterlijk gewijsde toe te kennen, waarin ze zich vergissen, vermits de geintimeerden bij het strafgeding geen partij waren.

Overwegende dat de eerste rechter de stelling van de geintimeerden bijgetreden heeft en ten laste van appellante het totaal bedrag van het vastgesteld zedelijk nadeel gelegd heeft, ondanks de door het Hof uitgesproken verdeling van de aansprakelijkheid;

Overwegende dat appellante zich tegen deze beslissing verzet en doet gelden dat het beginsel van de veroordeling « in solidum » niet van toepassing is wanneer een ongeval tegelijkertijd een arbeidsongeval is en een ongeval van gemeen recht, dit is wanneer een derde verantwoordelijke daarbij betrokken is en ervoor ten dele aansprakelijk wordt gesteld;

Overwegende dat zonder het debat op dit terrein te plaatsen het Hof doet opmerken dat de speciale vorm van hoofdelijkheid die men gewoonlijk de aansprakelijkheid « in solidum » pleegt te noemen, een zuiver jurisprudentiële rechtscreatie daartest, ingevoerd wanneer er geen wettige grond tot solidariteit bestaat en in het voordeel van sommige categoriën van schuldeisers in dewelke bijzonder belang gesteld wordt, bepaaldelijk de slachtoffers van verkeersongevallen dat de rechtspraak het gelegen geacht heeft in geval van verdeelde verantwoordelijkheid tussen meerdere personen die elk nochtans, door haar optreden, de totale schade hebben teweeggebracht het begrip van hoofdelijkheid, ten voordele van het slachtoffer in te voeren, teneinde dit laatste niet bloot te stellen aan het risico slechts gedeeltelijk vergoed te worden, hetzij omdat een der plichten onbekend gebleven is, hetzij — quo plerumque fit — omdat een hunner insolvent zou blijken te zijn; dat echter alleszins door dezelfde rechtspraak aan degene die gans de schade betaald heeft het recht toegekend wordt de andere medeverantwoordelijke aan te spreken, op basis van de door het gerecht aangenomen aansprakelijkheidsverdeling;

Overwegende dat wanneer de rechtspraak deze stelling huldigt, zonder daartoe door enige wettekst te zijn gebonden en ondanks de kritiek die daartegen bij sommige rechtsleer is opgerezen, zij hoofdzakelijk door beschouwingen van billijkheid wordt bewogen, dat de billijkheid trouwens een van de bronnen is van het recht; dat zij echter gerechtigd is, wanneer in speciale omstandigheden andere overwegingen van billijkheid daartoe aanleiding geven, het principe van de veroordeling « in solidum » niet toe te passen;

Overwegende dat zulks het geval is in het huidig geding en dat de speciale omstandigheden die ter zake voorhanden zijn de volgende zijn: 1° appellante loopt niet het risico er niet in te gelukken het door

de mede-verantwoordelijke verschuldigde aandeel in de schade te verhalen, maar zij wordt daartoe door de wet zelve belet;

2° de (te verhalen, maar zij wordt daartoe door de wet zelve belet) lees: geïntimeerden bekomen — dank zij het mechanisme van de wet op de arbeidsongevallen — een hoger bedrag dan hetgeen waarop zij gemeenschappelijk zouden kunnen aanspraak maken, zodat een solidaire veroordeling op het gebied van de onstoffelijke schade voor gevolg zou hebben hun een hogere vergoeding te bezorgen dan degene die hun «normaliter» toekomt, hun aldus veeleer een voordeel bezorgend dan een billijke schadeloosstelling, hetgeen tegenstrijdig zou wezen met de vereisten van een gezonde gerechtigheid.

3) Wat het bedrag van de schade betreft:

Overwegende dat het Hof zich op dit punt volledig bij de beslissing van de eerste rechter aansluit, mits natuurlijk dat slechts een derde van de vastgestelde sommen aan de geïntimeerden behoren toegekend te worden.

Om deze redenen:

Het Hof, uitspraak doende in openbare zitting en op tegenspraak.

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Gehoord de Heer advocaat-generaal Kellens in zijn eensluidend maar op andere rechtsgronden gevestigd advies;

Ontvangt het hoger beroep van appellante, de Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen, alsmede het incidenteel hoger beroep van de geïntimeerden;

Zegt niet ontvankelijk het hoger beroep uitgaande van Reynders.

Bevestigt het bestreden vonnis, mits deze wijziging dat slechts een derde van de door de eerste Rechter vastgelegde bedragen aan de geïntimeerden toekomt.

Veroordeelt bijgevolg appellante te betalen:

a) aan de geïntimeerden Weduwe Gaethofs, optredend in eigen naam de totale som van acht en twintig duizend drie honderd drie en dertig frank die en dertig centiemen; aan dezelfde «qualitate qua» driemaal tienduizend frank of dertig duizend frank tezamen;

b) aan geïntimeerde Frieda Gaethofs de som van tienduizend frank;

c) aan de geïntimeerden gezamenlijk de som van zes duizend zeshonderd zes en zestig frank zes en zestig centiemen;

Al deze bedragen verhoogd met de intresten zoals door de eerste Rechter beslist werd.

Verwijst appellante in een derde van de beroepskosten, de overige twee derden ten laste blijvende van de geïntimeerden.

NOOT: Vorenstaande beslissing werd door het Hof van Cassatie bij arrest van 22 januari 1960 vernietigd. Dat arrest is met een noot van Vandeuren in dit nummer opgenomen, evenals het vonnis a quo van de Rechtbank te Hasselt d.d. 15 maart 1957.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT

4e Kamer. — 15 maart 1957.

Alleenrechtsprekend rechter: M. Kranzen.

O.M.: M. Weyers.

Advokaten: Mrs. Geyskens en van Coppenolle.

Ongeval, dat terzelfdertijd een arbeidsongeval en een ongeval van gemeen recht oplevert. — Aansprakelijkheid «in solidum». — Verhaalsrecht van het slachtoffer of zijn rechtverkrigenden.

De persoon, waarvan de fout een schakel vormt in de ketting van de fouten, die de schade hebben veroorzaakt, is tot het herstel van de gehele schade gehouden, d.w.z. dat hij niet alleen samen met anderen gehouden is tot het herstel van gans de gezamenlijk veroorzaakte schade, maar dat hij werkelijk schuldenaar is voor het totale bedrag van de schade, onder dit voorbehoud, dat de benadeelde partij slechts eenmaal haar schade kan vergoed krijgen.

Niettegenstaande tussen de medeschuldnaars onderling het aandeel van elk hunner werd bepaald ingevolge de tussenkomst van een medeschuldnaar als burgerlijke partij in een strafgeding, kunnen de rechthebbenden van het slachtoffer van een arbeidsongeval de door hen geleden schade in haar geheel verhalen op een der medeschuldnaars, onder aftrek van hetgeen zij ingevolge de wet op de arbeidsongevallen reeds ontvingen.

Wwe Gaethofs en cs. t/ Reynders en N.M. Belgische Buurtspoorwegen.

Overwegende dat op 5 maart 1954 te Beringen een aanrijding plaats had, tussen een tramrijtuig van de N.M.B.S. bestuurd door eerste gedaagde en een auto-voertuig bestuurd door Biesmans Gustaaf, waarin had plaats genomen zijn werkmans Gaethofs Alfons, echtgenoot en vader van eisers;

Dat deze op 12 maart 1954 aan zijn verwondingen overleed;

Overwegende dat bij arrest van het Hof van Beroep van 7 april 1955 Biesmans veroordeeld werd en ten opzichte van de N.M.B.S., welke zich burgerlijke partij had gesteld omwille van de schade opgelopen aan haar tramrijtuig, verantwoordelijk werd gesteld voor tweederden van het ongeval, één-derde blijvende ten laste van de N.M.B.S.;

Dat deze laatste gedeeltelijke verantwoordelijkheid werd bepaald niet omwille van een onvoorzichtigheid bedreven door eerste gedaagde maar omwille van een gevaarlijke plaatselijke toestand geschapen door de N.M.B.S.;

Overwegende dat eisers nu van deze laatste en van haar aangestelde Reynders, vorderen de integrale vergoeding van de door hen ingevolge het overlijden van Gaethofs Alfred, opgelopen schade, onder aftrek van hetgeen zij ontvingen ingevolge de wet op de arbeidsongevallen;

A. Wat betreft de verantwoordelijkheid:

Overwegende dat door de bijgebrachte bestanddelen geen fout bewezen is ten laste van eerste verweerder; dat integendeel een fout vanwege tweede verweerder vaststaat en trouwens, ingevolge hoger vermeld arrest niet wordt betwist;

Overwegende echter dat zich steunende op dit arrest

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP
RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

deze verweerster voorhoudt dat zij tegenover eisers alleen gehouden is één-derde van de nog niet vergoede schade te vergoeden;

Overwegende dat zich steunende op de geest van de wet in artikel 1382 B.W. en de rechtvaardigheid, de rechtsleer en de rechtspraak aannemen dat degene wiens schuld een schakel vormt in de ketting van de fouten welke schade hebben veroorzaakt, gehouden is de totale schade te herstellen, d.w.z. dat hij niet alleen samen met anderen gehouden is tot herstel van gans de gezamenlijke veroorzaakte schade, maar dat hij werkelijk schuldenaar is voor het totale bedrag van de schade, onder dit voorbehoud dat de schadelijgende partij slechts éénmaal haar schade kan vergoed krijgen;

(De Page, t. II, nr. 958, Complément t. II, nr. 1032 E en F; Mathys, Revue crit. de jurisprudence belge, 1951, 3e trim., blz. 187; Cass. 2 avril 1936, Pas. 1936, I, 209; Cass. 14-7-1937, Pas. 1937, I, 227, en Cass. 1-4-1940, Pas. 1940, I, 98);

Overwegende dat toegepast op het onderhavig geval zulks voor gevolg heeft dat eisers de schuldvordering in haar geheel kunnen verhalen tegen tweede verweerster onder aftrek van hetgeen zij, ingevolge de wet op de arbeidsongevallen, reeds ontvingen, niettegenstaande tussen de medeschuldenaars onderling het aandeel van elk hunner in de verantwoordelijkheid werd bepaald, ingevolge de tussenkomst van een medeschuldenaar als burgerlijke partij in het strafgeding;

dat het dan ook gans ten onrechte is dat verweerders voorhouden dat indien eisers in het strafgeding waren tussengekomen als burgerlijke partijen, zij tegen verweerders slechts één-derde van de hun toekomende schadevergoeding zouden hebben bekomen;

B. Wat betreft de schade :

1) Loonverlies :

Overwegende dat na aftrek van de bijdrage voor de R.M.Z. het slachtoffer moet worden beschouwd als verdiend hebbende een loon van 60.267 fr. per jaar;

dat partijen het eens zijn om hiervan af te trekken $\frac{1}{3}$ voor persoonlijke onderhoudskosten, alhoewel dit aandeel hoog schijnt, gezien de samenstelling van het gezin;

Dat er aldus voor dit laatste overbleef 40.178 fr.;

Overwegende dat het slachtoffer 49 jaar oud was, zodat er tot pensioenleeftijd overbleef, 16 jaar;

Overwegende dat gekapitaliseerd aan 4,5 % zoals door partijen wordt aangenomen, de schade wegens loonverlies aldus beloopt : $40.178 \text{ fr.} \times 11,234 = 451.360 \text{ fr.}$;

Overwegende dat eisers gezamenlijk ingevolge de wet op de arbeidsongevallen ontvingen een bedrag van 528.133 fr.;

Overwegende dat het aan te nemen is dat het slachtoffer, dat een vermoedelijke levensduur van 23 jaar te verwachten had, nog gedurende vijf jaren boven de pensioenleeftijd zekere verdiensten zou hebben gehad, welke billijk kunnen worden geraamd op 24.000 fr. per jaar;

dat echter rekening houdende met de samenstelling van het gezin op die leeftijd, slechts 60 % of 14.400 fr. per jaar zou ten goede gekomen zijn van de echtgenote;

Overwegende dat het in het oog springt dat het overbodig is de berekeningen te maken om dit bedrag aan zijn huidige waarde te kapitaliseren, vermits klaarblijkelijk het totaal, het bedrag van het kapitaal gevestigd of ontvangen ingevolge de wet op de arbeidsongevallen dan nog niet zal overschrijden;

2) Begrafenis- en rouwkosten :

Overwegende dat de begrafenis-kosten als vervroegde uitgave moeten worden beschouwd;

dat zij aldus werden vergoed bij toepassing van de wet op de arbeidsongevallen;

Overwegende dat de rouwklederen andere klederen vervangen;

Dat het billijk is uit dien hoofde 5.000 fr. toe te kennen aan eerste eiseres, welke de uitgaven gedaan heeft;

3) Morele schade :

a) ex haerede :

Overwegende dat het slachtoffer het ongeval een week heeft overleefd; dat het billijk is uit dien hoofde een schadevergoeding toe te kennen van 20.000 fr.;

b) van de echtgenote :

Overwegende dat het billijk is haar een schadevergoeding toe te kennen van 80.000 fr.;

c) van de kinderen :

Overwegende dat het billijk is aan elk van de kinderen een schadevergoeding toe te kennen van 30.000 fr.;

Gelet op de voorschriften van de artikelen 2-30 tot 37 der wet van 15 juni 1935, welke nageleefd werden;

Om deze redenen :

De rechtbank, gehoord de heer Weyers, Substituut-Procureur des Konings, in zijn behoudens enige afwijkende cijfers eensluidend advies, uitspraak doende wederpraktijk;

Verklaart de eis ongegrond tegen eerste verweerder Reynders, stelt deze buiten zaken zonder kosten;

Verklaart de eis gegrond tegen tweede verweerster Nationale Maatschappij voor Buurtspoorwegen binnen de aangehaalde perken;

Dienvolgens veroordeelt tweede verweerster te betalen aan eerste eiseres in eigen naam de sommen van : $80.000 \text{ fr.} + 5.000 \text{ fr.} = 85.000 \text{ fr.}$; en in haar hoedanigheid van moeder en wettige voogdes van haar minderjarige kinderen Frieda, Eduard, Jozef en Christiane Gaethofs, de som van : $4 \times 30.000 \text{ fr.} = 120.000 \text{ frank}$;

Zegt dat de moeder-voogdes verplicht is een inschrijving te nemen in naam van haar minderjarige kinderen in het Grootboek van de Openbare schuld, voor de bedragen aan dezen toegekend en dit tot aan de vervaltijd van de minderjarigheid;

Veroordeelt haar te betalen aan tweede eiseres in eigen naam de som van 30.000 fr.;

Veroordeelt haar te betalen aan de eisers gezamenlijk om tussen hen verdeeld te worden in verhouding met hun rechten in de nalatenschap van wijlen Gaethofs Alfred, de som van 20.000 fr.;

Veroordeelt haar tot de vergoedende intresten vanaf de dag van het ongeval tot deze der dagvaarding, en van dan af tot de gerechtelijke intresten op al deze sommen;

Veroordeelt haar tot de kosten, behalve deze gedaan ten opzichte van eerste verweerder, welke ten laste van eisers blijven;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad niet-tegenstaande alle verhaal en zonder borg, behalve voor de kosten.

NOOT : Zie in dit nummer de in dezelfde zaak gewezen arresten van het Hof van Beroep te Luik, d.d. 30 mei 1959 en van het Hof van Cassatie dd. 22 januari 1960 met noot van Vandeuren.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT

1e Kamer. — 22 december 1960.

Voorzitter : M. Serck.

Rechters : M.M. De Brauwere en Colle.

Advokaten : Mrs. Dhooge en De Gezelle.

Onteigening. — Wederbeleggingsvergoeding ook voor onroerende goederen door bestemming. — Zgn. wachtingerenten. — Schadevergoeding wegens inbezittingen door de overheid.

De wederbeleggingsvergoeding wordt ook toegekend op goederen die door bestemming onroerend zijn.

Daar de onteigende in de praktische onmogelijkheid verkeert om de onteigeningsvergoeding voor onroerende goederen terstond te beleggen is de toekenning van « wachtingerenten » gedurende drie maanden billijk.

De overheid, die een goed zonder voorafgaande vergoeding in bezit neemt, pleegt een onrechtmatige daad. De hierdoor berokkende schade wordt vergoed door de vergoedende interessen toe te kennen vanaf de datum der onrechtmatige inbezittingen.

Impens-Van de Velde t/ Gemeente Heusden.

Gelet op het vonnis van deze Rechtbank en Kamer d.d. 14 juli 1959;

Gezien de stukken, o.m. het deskundig verslag van Water en Bos-ingenieur Léon De Wilde d.d. 31 mei 1960;

Overwegende dat de partijen zich bij de schatting van de deskundige neerleggen wat de navolgende posten betreft;

I. Waarde van de ontnomen grond :

462 m ² × 90 F =	F. 41.665
-----------------------------	-----------

II. Bijkomende vergoedingen betreffende de goederen onroerend van natuur of door bestemming :

1) Afsluiting 50,50 m × 100 F =	5.050
2) Hekken (afbraak F 500,—, inkorten F 1.325,—, terugplaatsen F 500,—, hoekstijlen en metselwerk F 1.300,—, verwerk F 400,—)	4.025
3) Sieraadstruiken 50 × 30 F + vervoer en planten	2.200
4) Japanse kerselaars 2 (F 80 + 50 + 50) × 6 jaar =	2.160
(en niet 1.080 F zoals bij vergissing in het deskundig verslag is vermeld)	
5) Waterleiding (17 m. × 42 F — 10 %)	2.200
6) Riggels	700
7) Bloembedden	2.575

Samen	F. 18.910
-------	-----------

Totaal van I en II	F. 60.575
--------------------	-----------

Overwegende dat de hierna vermelde posten, waarover de partijen het niet eens zijn, bepaald dienen te worden als volgt :

III. Bedrijfsstoring en verlies :

Overwegende dat de Rechtbank de deskundige niet kan volgen, waar hij in zijn verslag de hypothese b. vooropstelt, nu de in die hypothese door hem berekende schade geen rekening houdt met het nadeel voort-

spruitende uit het verlies voor de onteigende van de mogelijkheid het perceel « vage grond » in kwestie tot andere doeleinden dan de vervanging van het onteigend perceel aan te wenden, te meer daar de oppervlakte van het niet onteigend gedeelte betrekkelijk gering is; dat anderdeels geen compensatie mag worden toegepast tussen het verlies voortspruitende uit de ontneming en de gebeurlijke meerwaarde van de overschotten (Verbr. 23-12-1955 - P. 1956-I-412);

Overwegende dat hiervan uitgaande de vergoeding die de onteigende toekomt billijk berekend mag worden op het gemiddelde van de andere bekomen bedragen, zijnde $F. 34.200 + 40.341 + 45.665 + 79.082 + 79.082 + 26.712 = 225.998 : 5 = 45.199,60$ of $F. 45.200$.

Dat eisers beschouwing om het gemiddelde slechts te berekenen op de vergoedingen e. en f. geen rekening houdt met de adaptatiemogelijkheden van de kweek- en bedrijfsdoeleinden;

IV. Wederbeleggingsvergoeding :

Overwegende dat, gelet op het onroerend karakter van nature of door bestemming van de posten sub n° II, er termen bestaan om de vergoeding wegens wederbelegging ad 20 % toe te kennen niet enkel op post I maar ook op post II, zijnde $60.575 F. \times 20 \% = 12.105 F.$;

V. Wachtingerenten :

Overwegende dat de onteigende in de praktische onmogelijkheid verkeert om de gelden, die hij ontvangt wegens het onroerend kapitaal waarvan hij beroofd werd, terstond weder te beleggen; dat echter nu hij anderdeels de waarborg aan een onroerende belegging verbonden, heeft verloren, de toegekende vergoeding van het onroerend verlies niet billijk zou zijn indien de onteigende geen wachtingerenten gedurende drie maanden zouden toegekend worden (Rép. pr. dr. B. V° Expropriation p.c. d'utilité publique nrs 884 en volgende), zijnde in casu $60.575 \times 4,5 \% \times 3/12 = F. 681$;

VI. Vergoedende interessen :

Overwegende dat, naar luid van artikel 11 van de Grondwet, de aan de onteigende toekomende vergoeding voorafgaand moet zijn;

Overwegende dat in casu nochtans de verweerster sedert 1 juni 1955 het onteigend perceel, op grond van een voorstel tot minnelijke regeling dat echter zonder gevolg bleef, wederrechtelijk heeft ingepalmd;

Dat het niet is bewezen dat zulks reeds sedert 1 januari 1955 is geschied;

Overwegende dat door deze schending van eisers eigendomsrecht de verweerster een onrechtmatige daad heeft gepleegd;

dat de eiser gerechtigd is, overeenkomstig art. 1382 B.Wb., de herstelling te eisen van de schade die hij daardoor heeft geleden;

Overwegende dat deze schade goedge maakt wordt door de vergoedende interessen van de datum van de onrechtmatige inbezittingen af, d.i. 1 juni 1955, tot de storting ter consignatiekas op het volledig bedrag vande toegekende vergoeding, die de tegenwaarde van de onteigening vertegenwoordigt, en die de verweerster eerst in de Consignatiekas had moeten storten vooraleer bezit te nemen van het onteigend goed en de eiser van het genot er van te beroven (Vergelijk : Picard, Expropriation pour utilité publique, D. II blz. 46 en 47 : « Le retard dans le paiement recule

» le point de départ de cette période (où l'exproprié » peut efficacement chercher un réapplicat) et amène » en conséquence un intervalle d'improductivité qui » doit être comblé par les intérêts compensatoires.

» Ces intérêts compensatoires sont dus sur toutes » les indemnités quelles qu'elles soient même sur la » valeur d'emploi et les intérêts d'attente. Il ne s'agit » plus, en effet que du retard dans le paiement du » capital global des indemnités sans distinction » d'origine, et de l'application des règles du droit com- » mun en matière de quasi-délit. Le retard agit avec » la même force sur tous les éléments de la somme » et est également préjudiciable.» - Vergelijk ook Brussel 6 jan. 1868; B.J. XXVI, blz. 194; Gent 27 juli 1867 ibid. blz. 1404; Brussel 1e Kamer 24 nov. 1954, Res et Jura Immobilia 1955 blz. 107; Verbr. 20 mei 1915, P. 1915-1916, I, 294; Rb. Brussel 10-3-1950; Res et Jura Immobilia 1950, blz. 390; zie: Wilkins: L'Expropriation pour cause d'utilité publique blz. 77);

Overwegende dat de Rechtbank zekere rechtspraak niet kan beamen, volgens dewelke, in geval van te late betaling de vergoedende interesten slechts op de hoofdvergoeding en niet op de wederbeleggingsvergoeding en de wachttinteresten aan de onteigende dienen te worden toegekend;

Dat in dergelijk geval immers de onteigende blijkbaar benadeeld is tegenover degene die tijdig, d.i. bij de beroving van het genot van het onteigend goed, de volledige vergoeding die hem toekomt ontvangt, onverschillig of laatstgenoemde al dan niet tot een onmiddellijke onroerende belegging overgaat;

Dat het voor de hand ligt, dat de onteigende, die, zoals in casu de eiser, vijf en half jaar na de onrechtmatige inbezitting van zijn eigendom nog niet werd vergoed, gedurende vijf en half jaar van het genot werd beroofd niet alleen van de hoofdzakelijke vergoeding maar ook van de bijkomende waarop hij recht heeft, met het gevolg dat hij thans van de opbrengst is beroofd, niet alleen van de hoofdvergoeding maar ook van de wederbeleggingsvergoeding en wachttinteresten;

dat, in geval van onroerende wederbelegging trouwens, hij thans een hogere prijs zal te betalen hebben dan indien hij de aankoop van een andere eigendom onmiddellijk bij de genotsberoving van zijn eigendom had kunnen doen, dat de wederbeleggingskosten ervan in dezelfde verhouding als de koopprijs stijgen.

Overwegende dat de vergoedende interesten toewijsbaar zijn tot de consignatie der toegekende vergoedingen, doch met uitsluiting van de gerechtelijke interesten;

Om deze redenen :

De Rechtbank,

Gelet op de artikelen 2, 30, 33, 37 en 41 van de wet van 15 juni 1935;

Alle andere conclusies van de hand wijzende;
Recht doende op eis en wederzijds;

Bepaalt definitief als volgt, het bedrag der vergoedingen voorlopig vastgesteld bij vonnis d.d. 30 september 1958 door de Vrederechter van het kanton Ledeberg en verschuldigd door de Gemeente Heusden, wegens de onteigening ten algemene nutte van een deel van het perceel grond, de inneming uitmakende aangeduid onder nr 39 op een door de Gemeenteraad van Heusden goedgekeurd plan Mos. 294/45 R, gelegen te Heusden, kadastraal bekend in de Sectie B, nr 462 y, hebbende een oppervlakte van 462,94 m² :

I. Waarde van de ontneming	F. 41.665
II. Waarde van de goederen onroerend van natuur of door bestemming	F. 18.910
III. Bedrijfsstoring en verlies	F. 45.200
IV. Wederbeleggingsvergoeding	F. 12.105
V. Wachttinteresten	F. 681
VI. Vergoedende interesten aan 4,5 %	memorie
	F. 118.561

Veroordeelt de Gemeente Heusden om in de Consignatiekas voor rekening van de eiser te storten, boven de som van 91.043 F. voorlopig bepaald door de Vrederechter de som van F. 118.561 — 91.043 = 27.518 F., alsook vergoedende interesten ad 4,5 % 's jaars, niet zoals voorlopig bepaald door de Vrederechter maar op 118.561 F. en van 1 juni 1955 af tot aan de betekening aan de eiser van de storting van de verschuldigde sommen in de Consignatiekas;

Veroordeelt de verweerster in de gedingkosten;

Verklaart het onderhavig vonnis uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande iedere voorziening en zonder borgstelling, behoudens wat de kosten aangaat.

NECROLOGIE

Mr. Constant Smeesters

Op 22 maart jl. werd door de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen in een plechtige zitting de onlangs overleden Mr. Constant Smeesters, oud-stafhouder van de Antwerpse orde der advocaten, herdacht.

De heer René Goris, Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel, sprak de hiernavolgende rede uit :

Mijnheer de Stafhouder,
Heren Advokaten,

De Balie van Antwerpen en de Consulaire Rechtsmacht van deze stad ontmoeten elkaar vandaag in éénzelfde treurnis en wellicht waren beide nooit inniger vereend dan in deze rouw die niet alleen uwe Orde betreft, maar ook ons allen en die Antwerpen heeft getroffen.

Er is fierheid in deze rouw, Mijnheer de Stafhouder.

We hebben inderdaad het schone voorrecht gehad een man te kennen, een van uw meest eminente confraters, die met zijn begaafdheid en zijn rusteloze arbeid, een der uitnemendste sieraden is geweest van uwe Orde, als rechtsgeleerde, als advocaat en als mens.

* * *

Onze kennismaking met Meester Constant Smeesters ligt voor de oudsten onder ons reeds in een tamelijk ver verleden, toen we — met een verstrooid studentenoog — de « Manuel de Droit Commercial » ter hand moesten nemen, nu, bijna vijftig jaren geleden.

We erkennen, Mijnheer de Stafhouder, dat we toen de « Voorrede » van dat Handboek niet hebben gelezen.

We deden het veel jaren later wanneer het toeval, het lot, ons in de veelvuldige middens van het Antwerpse bedrijfsleven kwam aanduiden, om toe te treden tot de Magistratuur van de Handel.

En toen vonden we, in deze voorrede, de motiveering zelf van onze aanwezigheid in deze Rechtsmacht en ze klonk werkelijk als een verrassend welkom aan de oudstudenten van Meester Smeesters : « Le droit commercial est un droit essentiellement vivant... plus

que tout autre il aspire la sève féconde de la vie moderne... »

Aan deze stelling is Stafhouder Smeesters zijn leven lang getrouw geweest.

Met een standvastigheid, die vandaag ontroert, is hij steeds bij de bron gebleven van de levende werkelijkheden van het moderne bedrijfsleven: zoals Antwerpen dat kende.

Het was in de Rechtbank van Koophandel dat deze realiteiten elkaar ontmoetten en daar vond hij dan ook zijn eigen strijdperk; weigerend te pleiten voor een hogere instantie, maar koppig voortbouwend aan een jurisprudence, deze van Antwerpen, die hij aan de basis wilde zien groeien in sterkte en onaantastbaarheid.

En zo is Stafhouder Smeesters, door zijn uitgebreide juridische onderlegdheid, door zijn ruime kennis van het internationaal recht en zijn talrijke publicaties, onder de vele eminente leden van uwe Orde, een van de vooraanstaande juristen geweest die hebben bijgedragen tot de uitbouw van de maritieme rechtspraak van deze Rechtbank en die haar prestige, hier en in het buitenland heeft gediend en bevestigd.

* * *

Deze inspanning van de rechtsgeleerde wekte echo's van sympathie in de Rechtbank.

Haar leden, vooral zij die het voorrecht hebben gekend te zetelen in de maritieme kamers, hadden voor hem een standvastige bewondering. Daar was hij inderdaad in zijn element, daar stelde hij al zijn kennis te dienste van de grote belangen die hem waren toevertrouwd en wekte onweerstaanbaar bij de Rechter het gevoel, de overtuiging, dat iemand voor hen stond die de advokatuur tot een bezielende roeping had weten te verheffen en die deze roeping beleefde met een overgave, een geestdrift en een strijd lust die aanstekelijk waren.

Steeds hoffelijk en correct gewapend met zorgvuldig voorbereide dossiers, gediend door een uitstekend geheugen en een soepele dialectiek, pleitte hij met een zelfzekerheid en vertrouwen die tot uiting kwam in de warmte van zijn betoog, de geslotenheid van zijn argumentatie en de weelde van zijn taal.

Hij was werkelijk een meester in de vaak verrassende verwickelingen van de maritieme gedingen. Gelijk géén verstond hij de kunst om het kluwen van dooreengestengelde feiten en belangen te ontrafelen, te klasseren en om te zetten in zorgvuldig afgewogen verantwoordelijkheden.

Niets werd in zijn pleidooien in het duister gelaten, maar de feiten werden ontleed, losgemaakt uit de gangstee van de omstandigheden en gereduceerd tot nuchtere realiteiten.

Het belang en de omvang van de gedingen die hij behandelde, brachten hem steeds in strijd met eminente tegenstrevers. Dat was de aanleiding tot een meesterlijk vertoon van de slagvaardigheid van de geest, de sierlijkheid van het woord, de vastheid van het betoog: een feest van het intellect en de handigheid: in een vuurwerk van welsprekendheid, dat de Rechtbank boeide, meesleepte en voerde naar de subtiële grens van de gerechte beslissing.

En zo heeft de heer Stafhouder Smeesters — in de loop van een schitterende carrière van meer dan vijftig jaren — niet enkel de maritieme rechtspraak verrijkt en verdiept, maar ook bijgedragen tot de ontwikkeling van het juridisch besef en denken van de Rechter.

Hij heeft Mijnheer de Stafhouder aan velen onder ons het bewustzijn van ons ambt geschonken en ook de fierheid ervan.

Maar ook in uwe Orde heeft hij « school gemaakt ».

Naar een beroemd woord, heeft hij « levende gedenktekens gebouwd » in de tientallen begaafde jonge rechtsgeleerden die zijn medewerkers zijn geweest, die zijn school hebben doorlopen en de lessen van de Meester hebben uitgedragen in een veelvoud van succesvolle carrières.

Dat was zijn stille trots, tezamen met de herinnering aan zijn batonaat, tijdens hetwelk hij nooit een confrater had moeten verwijzen naar de regels van uwe Orde.

* * *

Niet alleen als rechtsgeleerde, door menigvuldige publicaties en als strijdbaar advocaat, in menig ophefmakend geding, heeft Stafhouder Smeesters het rechtswezen gediend, maar ook het Maritiem bedrijf zelf, daadwerkelijk als Voorzitter van de Regionale afdeling van de Ligue Maritime Belge.

In deze hoedanigheid verkreeg hij de oprichting van de Zeevaartdienst van de Schelde.

Op het plan van de wetgeving was zijn initiatief aan de oorsprong van de Tuchtraad voor de Koopvaardij en van de aanpassing van de wetgeving op de binnenscheepvaart en de bevrachtingsvoorwaarden.

Voor dit alles, Mijnheer de Stafhouder, brengt de Rechtbank van Koophandel een diepgevoelde hulde aan de nagedachtenis van Stafhouder Smeesters, waarvan het beroepsleven behoort tot de eer en de glorie van uwe Orde.

En het is door ons niet alleen de Rechtbank die spreekt, maar ook het bedrijfsleven van deze stad, waartoe de Handelsrechters behoren; de middens van de Handel, de Nijverheid, de Financier, de Verzekering en het Transportwezen.

Het is het levende Antwerpen dat spreekt.

Stafhouder Smeesters hield van Antwerpen.

En deze stad hield ook van hem.

Het is een van de vele verdiensten van uw Voorzitter geweest dat hij de sympathie van het Antwerpse bedrijfsleven heeft weten te verwerven, geheel en onvoorwaardelijk, omdat het beseftte dat deze uitnemende jurist een warm hart toedroeg aan allen die in enig bedrijf stonden, omdat hij hen begreep en hun beklommenissen kende.

Men wist, dat hij, om hunnentwil, zorgen had en hen wilde beschermen tegen de leemten in de wetgeving, de wisselvalligheden van de jurisprudentie en de verrassingen van de procedure.

Daarom leefde hij in een klimaat van bestendige opstand tegen het onrecht van de feiten, de traagheid van de evoluerende rechtspraak en de nog tragere evolutie van de wetgeving. En deze, vaak verontwaardigde, nooit bittere, maar altijd geestdriftige rebellie tegen de dienstbaarheid van de rechtsbetrachting, voerde hem naar het domein van het economische gebeuren, dat hij volgde, meeleeftte en werkelijk beschouwde — naar zijn eigen vijftig jaar oude woorden — als « de bron waaraan het handelsrecht, dat essentieel levende recht — het veie sap ging putten van het moderne leven ».

Om deze menselijke waardering van het bedrijfsleven, om dat medegevoel, was Stafhouder Smeesters aan velen onzer stadgenoten duurbaar geworden. Hij was hun strijdgenoot in het economische avontuur en zijn naam werd steeds vernoemd met oprechte geneugten en eerbiedige vriendschap.

* * *

Om het verlies van deze eminente confrater van uwe Orde, biedt de Rechtbank van Koophandel U, Mijnheer de Stafhouder en heren advokaten, de betuiging van haar oprecht medegevoel.

Stafhouder Constant Smeesters zal in onze herinnering — die ook deze is van het bedrijvige Antwerpen — blijven leven als de rechtsgeleerde en de advocaat die aan de bedrijfswereld en aan de Antwerpse haven uitzonderlijke diensten heeft bewezen; die een blijvend recht op de dankbaarheid van zijn stad en land heeft verworven en voorzeer in de annalen van uwe Orde een ereplaats verdient.

Maar ook velen onder ons zullen hem gedenken als de vriendelijke fijngevoelige, voorname man, zo eenvoudig in zijn omgang, die soms de last van zijn zwaar beroep ontvluchtte om zich terug te vinden in de omgang met zijn medemensen, die uren sleet in bewondering voor de Kunst en in het genot van de poëzie waarin hij opging, waarvoor hij aanleg had en die hij beoefende.

Horatius vond in hem een vertaler, die de verzuchtingen van de oude dichter tot de zijn had gemaakt :

- » Heureux est celui, qui loin de ses affaires
- » va respirer l'air pur des bois et des bruyères
- » et fuit la cité...

Hij hield inderdaad van de natuur en de ruimte, van het goud van de velden en het brons van heide en bossen, waar we hem zo vaak hebben ontmoet, en die hij doorkruiste met de stille bewondering van hen die in hun hart, ongeschonden, bewaard hebben, hetgeen de dichteres van het Sterrenlied noemde : « Het Geloof met zijn kindervertrouwen ».

* * *

Op een mistige herfstavond, ruim tien jaren geleden, ontmoetten we hem in de buurt van zijn woning.

Hij vertelde ons van zijn kleindochtertje en hoe het kind hield van bloemen. En hoe ze 's avonds slapen ging met onder haar hoofdkussen de roos die hij haar had geschonken. En ook hoe de kleine weende, als de bloemen uit zijn tuin — « les fleurs de bon-papa » — de weg moesten gaan van alles wat verwelkt en vergaat.

Boven ons hoofd blonk het votieflicht aan de voet van het beeld van de Schutsvrouw van Antwerpen en toen we afscheid hadden genomen en de heer Stafhouder in de nevel was verdwenen toen beseften we dat wij de schoon menselijkheid hadden ontmoet.

Toen kwam over ons de zeldzame wijding die ligt in ogenblikken doorgebracht met een goed mens, met een dezer « Eenvoudigen van hart » wien het gelukt was in het hart van een kind, een plaats te veroveren, zo groot en zo schoon als deze die zijn talent, zijn wetenschap en zijn arbeid hem hadden verworven in de schoot van uwe Orde en in de wereld van het Recht.

Het is op deze wijze, Mijnheer de Stafhouder en heren Advokaten, dat wij de nagedachtenis van Constant Smeesters, Stafhouder, het liefst zullen bewaren, in piëteitvol ontroerde dankbaarheid.

* * *

Namens de referendarissen van de Rechtbank van Koophandel werd dan het woord gevoerd door de heer J. Van Houtte, adjunct-referendaris, die op treffende wijze herinnerde aan de sterke persoonlijkheid van de overledene en er op wees hoe met hem een levensstijl verdween.

Namens de balie bedankte de heer Stafhouder Mr. Marcel Roost, de leden van de Rechtbank van Koophandel voor de aan de nagedachtenis van Mr. C.

Smeesters, die « gedurende meer dan een halve eeuw zo goed als dagelijks voor U pleitte », gebrachte hulde, waarna de heer stafhouder nog de betekenis van de overledene op velerlei gebieden belichtte.

WETGEVING

16 februari 1961.

Koninklijk besluit tot inrichting van de proeftijd voor de kandidaten tot de eerste categorie van het Rijkspersoneel en houdende hun statuut voor die periode

BOUDEWIJN, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomstenden, Heil.
Gelet op de artikelen 29 en 66, tweede lid van de Grondwet;

Gelet op de wet van 20 mei 1949 waarbij de toepassing van het stelsel der maatschappelijke zekerheid wordt uitgebreid tot sommige arbeiders door de openbare besturen tewerkgesteld, namelijk op artikel 1, § 1, 1°, tweede lid;

Gelet op het koninklijk besluit van 2 oktober 1937, houdende het statuut van het Rijkspersoneel;

Gelet op het koninklijk besluit van heden tot inrichting van de werving van Rijksambtenaren eerste categorie;

Gelet op het advies van de Algemene Syndicale Raad van advies;

Gelet op het advies van het Ministerieel Comité voor Coördinatie van de hervorming der instellingen;

Gelet op het advies van de Raad van State;

Op de voordracht van Onze Minister van het Openbaar Ambt en van Onze Minister van Sociale Voorzorg en op het advies van Onze in Raad vergaderde Ministers,

Hebben Wij besloten en besluiten Wij :

HOOFDSTUK I. — Proeftijd.

Artikel 1. De proeftijd van de kandidaten voor de eerste categorie van het Rijkspersoneel omvat drie periodes, de eerste van drie maanden, de tweede van zeven maanden, de derde van twee maanden.

Art. 2. De stagiaires maken de eerste periode van hun proeftijd door in een vormingscentrum waarvan de werkwijze geregeld wordt door de Minister die de Dienst van Algemeen Bestuur onder zijn gezag heeft. De leiding van dat centrum berust bij de algemene stage-meester.

Art. 3. Op het einde van de eerste opleidingsperiode stelt de algemene stage-meester voor ieder stagiair een beoordelingsdossier samen. Dit dossier bevat een eerste beoordeling van de stagiair.

Art. 4. Na de beoordelingsdossiers te hebben onderzocht geeft de stagecommissie de stagiairs verlof om hun opleiding voort te zetten of dankt zij hen zonder opzegging af.

Art. 5. De stagiairs die verlof krijgen om hun opleiding voort te zetten worden ingedeeld bij het Ministerie waarin zij in geval van welslagen tewerk zullen worden gesteld. Zij staan er onder toezicht van een departementale stage-meester.

Art. 6. De Rijksambtenaren belast met de uitoefening van het ambt van departementaal stage-meester worden in elk Ministerie aangewezen door de bevoegde Minister nadat zij geslaagd zijn voor een voorbereidende proef die door de stagecommissie wordt ingericht.

Deze taak kan alleen opgedragen worden aan Rijksambtenaren met een graad die ten minste door een weddeschaal van de groep G bezoldigd wordt.

In die uitoefening van hun ambt staan de departementale stagemeesters rechtstreeks onder de secretaris-generaal van hun Ministerie, maar zij werken nauw samen met de algemene stagemeester.

Art. 7. De departementale stagemeester richt het werk van de aan zijn zorg toevertrouwde stagiairs in met inachtneming van de doeleinden die hem door de algemene stagemeester worden gesteld.

Art. 8. Tijdens de tweede opleidingsperiode wordt de stagiair in contact gebracht met verschillende besturen van het Ministerie waaraan hij verbonden is. Hij kan er met opdrachten van allerlei aard en belang worden belast.

Hij kan ook gedetacheerd worden bij aanverwante besturen van andere ministeries of zelfs bij instellingen van openbaar nut.

Art. 9. De stagiairs zullen seminaries en voordrachten moeten bijwonen.

Art. 10. Gedurende de laatste veertien dagen van de tweede opleidingsperiode maakt elke stagiaire een verslag op over zijn proeftijd in het Ministerie waaraan hij verbonden is. Hij stuurt dit verslag aan de algemene stagemeester door toedoen van de departementale stagemeester.

Het verslag wordt bij het beoordelingsdossier van de stagiair gevoegd.

Art. 11. Voor de derde periode worden de stagiairs, naar gelang van de gebleken geschiktheid en eventueel van de door hen uitgesproken voorkeur aan een ander Ministerie verbonden dan dit waarin zij hun tweede periode hebben doorgemaakt.

Art. 12. Gedurende de derde periode staan de stagiairs onder toezicht van de departementale stagemeester van het Ministerie waaraan zij verbonden zijn. Deze richt hun werk in, met inachtneming van de doeleinden die hem door de algemene stagemeester worden gesteld.

Art. 13. Gedurende de tweede en de derde periode van de proeftijd maakt de departementale stagemeester maandelijks een beoordelingskaart op van de stagiairs die aan zijn zorgen zijn toevertrouwd.

Deze kaarten worden voorgelegd aan de Algemene stagemeester, die er zijn opmerkingen op aanbrengt.

Zij worden opgemaakt volgens een model, vast te stellen door de Minister tot wiens bevoegdheid de Dienst van Algemeen bestuur behoort. De beoordeling betreft de werkzaamheden van de stagiair en zijn karakter.

Art. 14. De kandidaten die om enigerlei reden hun proeftijd niet op de vastgestelde datum kunnen aanvangen, worden gerangschikt bij de geslaagden voor het vergelijkend toelatingsexamen van de volgende zitting.

Indien zij aan de proeftijd van deze zitting niet kunnen deelnemen, verliezen zij het recht om deze door te maken.

Art. 15. Onder geen voorwendsel mogen stagiairs hun opleidingsperiode onderbreken.

Indien zij om enigerlei reden meer dan vijftien dagen afwezig zijn gedurende de eerste periode van de proeftijd of meer dan dertig dagen gedurende de volgende twee periodes, worden zij tot de zitting van het volgende jaar verdaagd, zonder meer dan eenmaal daarvoor in aanmerking te kunnen komen.

HOOFDSTUK II. — *Statuut van de stagiairs.*

Art. 16. De stagiairs zijn geen Rijksambtenaren als bedoeld in het koninklijk besluit van 2 oktober 1937.

Zij zijn aan de bepalingen van dit besluit en van de besluiten die het hebben gewijzigd of aangevuld slechts onderworpen in de mate waarin de toepassing van deze bepalingen uitdrukkelijk tot hen werd uitgebreid.

Art. 17. Voor elke fout, begaan gedurende of ter gelegenheid van de proeftijd, elke tekortkoming aan de verplichtingen van de proeftijd of elke daad die de eer van het openbaar ambt publiek in opspraak brengt, kan de stagiair die er zich schuldig aan maakt, worden afgedankt zonder opzegging.

Deze afdanking wordt uitgesproken door de Stagecommissie, op de voordracht van de bevoegde stagemeester en na advies van de Algemene stagemeester.

Art. 18. De stagiairs bekomen het genot van de bepalingen die voor de Rijksambtenaren regelen :

1° de bijdragen in de raadplegingskosten voor beroep tegen sommige beslissingen van de Administratieve Gezondheidsdienst;

2° allerhande toelagen en vergoedingen in de mate waarin het feit waarvoor een toelage of een vergoeding wordt toegekend verenigbaar is met de ononderbroken uitoefening van de proeftijd;

3° de bezoldigingsregeling. Voor de toepassing van deze regeling worden de stagiairs geacht de graad te bezitten waarvoor zij het examen afgelegd hebben.

Zij bekomen het genot van de bepalingen die voor het tijdelijk Rijkspersoneel het herstel van arbeidsongevallen of van ongevallen op de weg van de arbeid regelen.

De bepalingen van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders worden uitgebreid tot de stagiairs overeenkomstig artikel 1, § 1, 1°, tweede lid van de wet van 20 mei 1949 en binnen de door deze wet bepaalde perken.

HOOFDSTUK III. — *De stagecommissie.*

Art. 19. De Stagecommissie omvat behoudens de Algemene stagemeester, de Vaste Wervingssecretaris, twee secretarissen-generaal die aangeduid worden door de in college vergaderde secretarissen-generaal en eventueel twee personen van hoge wetenschappelijke waarde vreemd aan het bestuur en aangeduid door de Minister die de Dienst voor Algemeen Bestuur onder zijn gezag heeft.

Art. 20. De Commissie staat de Algemene stagemeester bij voor het vaststellen van de programma's en de methodes van opleiding. Zij gaat er eveneens de toepassing van na.

Art. 21. Behoudens de bevoegdheden die haar zijn toegewezen door de artikelen 4, 6 en 17 van dit besluit stelt de Commissie op het einde van de proeftijd vast dat de stagiair benoembaar is of dankt zij hem af. Zij steunt haar beoordeling op de twee volgende gegevens waaraan zij voor de eindbeoordeling eenzelfde waarde hecht :

1° het beoordelingsdossier van de stagiair;

2° het einde-stage-examen.

De eindbeoordeling wordt uitgedrukt door een cijfer dat dient voor het rangschikken van de stagiairs van eenzelfde promotie.

Het beoordelingsdossier moet bevatten :

1° de gegevens van dit dossier vastgesteld na de periode die in het opleidingscentrum is doorgemaakt;

2° de maandelijks beoordelingskaarten opgemaakt gedurende de tweede en de derde periode.

HOOFDSTUK IV. — *Slotbepaling.*

Art. 22. Onze Ministers zijn, elk wat hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit.

Gegeven te Brussel, 16 februari 1961.

MEDEDELINGEN**Europese Economische Gemeenschap****De Commissie van de E.E.G. wendt zich voor de eerste maal tot het Hof van Justitie.**

De Commissie van de Europese Economische Gemeenschap heeft zojuist bij het Hof van Justitie een klacht ingediend tegen de Italiaanse Regering wegens schending van het Verdrag.

Het betreft de eerste zaak die de Commissie aanhangig maakt bij het Hof. Het is tevens de eerste maal in de Europese Gemeenschap dat één van de Lid-Staten wordt gedagvaard door een orgaan van de Gemeenschap overeenkomstig de in artikel 169 van het Verdrag bepaalde procedure.

De bij het Hof van Justitie aanhangig gemaakte zaak betreft de stopzetting van de invoer van bepaalde produkten van de varkensvleessektor, waartoe Italië in juni 1960 besloot.

Deze produkten konden voordien vrij worden ingevoerd en de liberalisatie ervan was door Italië geconsolideerd, zodat dit land op grond van artikel 31 van het Verdrag niet het recht had om de invoer stop te zetten. De Commissie heeft de Italiaanse Regering er op gewezen dat de getroffen maatregelen onverenigbaar zijn met artikel 31 van het Verdrag.

Na de Italiaanse Regering in de gelegenheid te hebben gesteld haar opmerkingen mede te delen heeft de Commissie op 21 december 1960 een met redenen omkleed advies uitgebracht over de betrokken schending. Aangezien de Italiaanse Regering geen gevolg heeft gegeven aan dit advies, heeft de Commissie de zaak aanhangig gemaakt bij het Hof van Justitie teneinde de draagwijdte van de verplichtingen welke krachtens artikel 31 van het Verdrag op de Lid-Staten rusten, nauwkeurig te doen vaststellen.

De Italiaanse Regering heeft aan het begin van dit jaar, na de ontvangst van het met redenen omkleed advies, de Commissie verzocht de door haar getroffen maatregelen te bekrachtigen door toepassing van artikel 226 van het Verdrag. Op grond van dit artikel kunnen in afwijking van het Verdrag en met inachtneming van bepaalde voorwaarden vrijwaringsmaatregelen worden genomen in geval van ernstige en mogelijk aanhoudende moeilijkheden in een sector van het economisch leven.

Maar zelfs in de veronderstelling dat de omstandigheden voor de toepassing van artikel 226 aanwezig waren toen de bewuste maatregelen werden getroffen had de Italiaanse Regering naar het oordeel van de Commissie echter nog niet het recht om deze eenzijdig toe te passen. Zij had integendeel, overeenkomstig het bepaalde in artikel 226, aan de Commissie machtiging moeten vragen om vrijwaringsmaatregelen vast te stellen en de voorwaarden en de wijze van toepassing ervan nader aan te geven.

De Commissie bestudeert overigens momenteel het verzoek dat op grond van artikel 226 door de Italiaanse Regering werd ingediend.

De Commissie zal voor het Hof van Justitie worden vertegenwoordigd door de heer Giancarlo Olmi, adviseur bij de Juridische Dienst van de Europese Gemeenschappen.

De vestiging van een onderneming in Nederland.

De Nederlandse Kamer van Koophandel voor België en Luxemburg te Brussel deelt ons mede, dat van haar nota betreffende de vestiging van Belgische en Luxemburgse personen en bedrijven in Nederland een nieuwe uitgave is verschenen. De inhoud werd geheel herzien en aangevuld met talrijke gegevens uit de praktijk. Ook werd rekening gehouden met de bepalingen van het op 1 november 1960 in werking getreden Verdrag tot instelling van de Economische Unie Benelux, voor zover zij van belang kunnen zijn bij de vestiging van Belgische en Luxemburgse onderdanen in Nederland.

Deze 81 pagina's tellende gestencilde nota bevat een schat van gegevens over de te vervullen formaliteiten en in acht te nemen voorschriften bij vestiging in Nederland. Voor Belgen en Luxemburgers, die in Nederland een persoonlijke onderneming, een bijkantoor of vennootschap naar Nederlands recht willen oprichten, is zij een onmisbare handleiding.

De nota is zowel in de Franse als Nederlandse taal verkrijgbaar bij de Nederlandse Kamer van Koophandel, Warandeberg 4 te Brussel 1 (tel. 12.16.00 — postrekening 1341.41) tegen de prijs van B.F. 75,— voor leden der Kamer en van B.F. 275,— voor niet-leden (exclusief overdrachttaks).

Vrije Universiteit van Brussel

De Vrije Universiteit van Brussel kondigt de vacature aan van de volgende cursussen in de rechtsfaculteit:

— Luchtrecht, in de Nederlandse taal.

— Organisatie van het krediet, optie-cursus, in de Nederlandse taal.

De aanvragen der kandidaten, met curriculum vitae, dienen toegezonden te worden, vóór 25 april 1961, aan de Heer Rector der Universiteit, 50, Fr. D. Rooseveltlaan, Brussel 5.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie, jrg. 1961 - n° 2:

Wetgeving.

Arresten en adviezen van de Raad van State, jrg. 1960 - n° 4:

Arresten.

Tijdschrift voor notarissen, Privaatrecht, Notariaat, Fiscaalrecht, jrg. 1961 - n° 2:

J. L. Rens, De betaling met subrogatie bij toepassing van art. 90 Wb. Reg. R.

Politica, jrg. 1961 - n° 1:

L. Vranckx, De hypothese van Burgess over de stadsontwikkeling. — H. Everaert, De sociale positie der landbouwerszonen in het kanton Sint-Kwintens-Lenik. — B. Claes, De grootte van de steekproef in een

beperkt universum. — M. Peeters, Een interessante studie over de verhouding tussen Kerk en Staat in Italië II.

Bulletin van de Europese Economische Gemeenschap, jrg. 1961 - n° 2 :

R. Lemaigen, Voorbereidende vergadering van de Euro-Afrikaanse parlementaire conferentie.

Nederlands Juristenblad, jrg. 1961 - n° 12 :

D. Hazewinkel-Suringa, Enige bedenkingen tegen de herziening van het kinderstrafrecht. — Z. Szirmai, Vladimir Gsovski †. — J. Jarolimek, P. C. De Jong, Duitse « Wiedergutmachungs »-betalingen en de Nederlandse belastingheffing. — J. C. Van Oven, Wettelijke regeling van de werkstaking.

n° 13 :

H. J. Marius Gerlings, Advocatenbijstand ook voor verweerder in kortgeding. — L. Hardenberg, De conclusie van het O.M. in burgerlijke zaken.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, jrg. 1961 - n° 4669 :

R. J. Polak, De nieuwe « Hofmann » en het systeem der verbintenissen (V). — J. J. Beyerman, Een — vooral uit negatief punt — merkwaardige notariële akte van vóór drie eeuwen.

n° 4670 :

R. J. Polak, De nieuwe « Hofmann » en het systeem der verbintenissen (VI). — P. W. van der Ploeg, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Huwelijksgoederenrecht.

Arbitrale Rechtspraak, jrg. 1961 - n° 483 :

Rechtspraak.

Ars Aequi, jrg. 1961 - n° 6 :

T. M. C. Asser, De dringende verplichting van moraal en fatsoen. — B. De Gaay Fortman, Ars longa vita brevis : D. P. D. Fabius.

Sociaal Economische Wetgeving, jrg. 1961 - n° 2 :

P. de Haan, Het voorkeursrecht van de pachter bij afschaffing van de Wet vervreemding van landbouwgronden. — E. Ernest Goldstein, Some predictions concerning the Kennedy antitrust policy. — I. Samkalden, Aantekeningen bij de Ontwerp-Kartelverordening van de Europese Commissie, II. De geregelde onderwerpen. — P. H. J. M. Houben, De fusie van de executieven der Europese Gemeenschappen. — D. Van Duyn, Het proces van beleidsvorming.

Bestuurswetenschappen, jrg. 1961 - n° 2 :

C. N. M. Kortmann, Vergelijkende analyse van de Westeuropese burgemeestersfunctie. — M. J. Quintin,

L'influence des programmes à long terme sur le budget et sur la technique budgétaire (II).

Journal des Tribunaux, jrg. 1961 - n° 4314 :

M. Ancel, Le problème de la juridiction volontaire ou gracieuse dans le développement du droit moderne.

n° 4315 :

J. Vanderveeren, La loi du 6 janvier 1961 érigeant en délit certaines abstentions coupables.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie, jrg. 1961 - n° 2 :

J. Ley, Personnalité et Personne. — J. M. Poupart, Le Chantage en Droit pénal belge.

Annales de la Faculté de Droit de Liège, jrg. 1961 - n° 1 :

J. Constant, La législation pénale belge concernant l'énergie nucléaire. — L. Dabin, Le projet allemand de réforme des sociétés par actions. — P. Herbecq, Baux à loyer et actes de disposition sur les loyers. Effets à l'égard des créanciers hypothécaires. — M. Lienard-Ligny, Le divorce en droit international privé belge.

Revue Pratique du Notariat Belge, jrg. 1961 - n° 2456 :

F. Aebly, Une controverse au sujet du rôle de l'accession dans la propriété horizontale. — W. Janssens, L'Accession et la propriété horizontale.

Recueil Dalloz, jrg. 1961 - n° 12 :

Jean-Marie Robert, L'opposition à l'impôt : délits de l'art. 1769 du Code général des impôts. — J. Lemontey et Y. Patureau, Le Centre national d'études judiciaires et la formation des magistrats.

n° 13 :

M. Borysewicz, Les grèves tournantes.

Revue Internationale des Sciences Administratives, jrg. 1961 - n° 1 :

R. Bonnaud-Delamare, Le préfet dans le cadre de la Constitution française de 1958. — E. Cabaleiro, Les juridictions administratives et le droit international : Analyse de la jurisprudence française. — M. A. Flamme, Les entrepreneurs face à l'Etat : Adversaires ou collaborateurs ? — G. van der Lee, Industrie chimique et développement national. — P. Angelini, Coopération technique et Engineering. — L. Salleron, Ce que les Cabinets d'Organisation peuvent apporter aux Pays sous-développés. — J. L. L. Henares, Un cours pour fonctionnaires de direction du ministère de l'Intérieur (Espagne). — G. Alexandris, L'administration publique en tant que science ou art. — J. Uotila, L'amélioration de l'administration en Finlande.

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"